

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 Γενουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἴνα ἑτησίαι — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

27 Φεβρουαρίου 1877

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΒΑΒΟΥΑΡ

Συνάξιμα: ἰδί εἰς σελ. 113.

Ε'

Μέλθουρν καὶ τὰ περίεξ αὐτῆς.

Συνοικία εὐρωπαϊκῆ. — Συνοικία κινεζικῆ. — Ἐλαφθηβόλια.
— Ψιττακοί. — Περὶ τῆς Νέας Ζελανδίας.

15 Ἰουλίου. — Ἐξακολουθοῦμεν σήμερον ἐπισκεπτόμενοι τὴν Μέλθουρν, τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, τὰ σχολεῖα, τὰ νοσοκομεία, τὰς Βουλὰς, κτλ. Τίς, διατρέχων τὰς εὐθυτάτας ὁδοὺς τὰς φερούσας εἰς τὰ κτίρια ταῦτα, καὶ πρὸ πάντων ἐπισκεπτόμενος αὐτὰ, δὲν θὰ ἐπίρρουεν ἐαυτὸν ὄντα εἰς τὴν Εὐρώπην; Ἄλλ' ὅχι, ἀπατώμαί' εἰς τὰς πόλεις μας πολλάκις στενὸν τι μέρος, παλαιαὶ οἰκοδομαί, ἀνώμαλοι θέσεις γινόμεναι δεκταὶ ἔνεκα μακρῆς χρήσεως, μόλις ἐπεδιορθώθησαν κατὰ τὰς νεωτέρως μεθόδους. Ἐνταῦθα ὅμως ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τῶν θεμελίων μέχρι τοῦ τελευταίου λίθου, ὁ ἄνθρωπος ἐφῆρσε τὴν τέχνην του ἀκριβῶς ἐπὶ σχεδίων τετελεσμένων καὶ ἀπ' αἰῶνος τελειοποιηθέντων.

Ἄλλὰ τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἔχουσι καὶ ἑλλείψεις καὶ προτερήματα, ἡ δὲ πόλις αὕτη φαίνεται ὅτι ἀνεφύη ὑπὲρ τὸ δέον ὁμοιόμορφος, καὶ ἀνενομιάζει εἰς ἡμᾶς ὑπὲρ τὸ δέον ἐπίσης τὰς νέας ἡμῶν λεωφόρους. Ἐνταῦθα δὲν βλέπομεν διόλου τὴν ἀρχαίαν τέχνην καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν παλαιῶν συνοικιῶν. Τὸ Βουλευτήριον ἐσχεδιάσθη κατὰ τὸν Παρθενῶνα καὶ εἶναι μεγαλοπρεπές. Λυποῦμαι πολὺ ὅτι ἡ σύνοδος τοῦ ἔτους τούτου θὰ λήξῃ εἰς τὰς ὀρθίας ταύτας αἰθούσας, ἀξίας ἀντιπροσώπων ἐλευθέρου λαοῦ, λέγοντος ἀληθείας καὶ διεκπεραιούντος ταχέως τὰς ὑποθέσεις. Εἰς κοινωνίαν πολυπληθεύσαν ταχέως, οἰκοδομήσασαν πόλεις καὶ ἀνασκάπτουσαν τὰ σπλάγγχνα τῆς γῆς ὅπως ἐξ ἀγάγῃ σωροὺς χρυσοῦ, δὲν εἶναι ματαίᾳ ἡ περὶ συζητήσεως καὶ ψηφίσεως νόμων ἐνασχόλησις. Ἡ αἰθούσα τῆς Βουλῆς, ἡ κατεχομένη ὑπὸ πλῆθους πρακτικῶν, ἀποδεικνύει ὅτι αἱ βουλευτικαὶ σύνοδοι δὲν ἐγένοντο εἰς μάτην.

Ἀπὸ τῆς αἰθούσης τῶν Pas Perdus, εἰς τὴν ὁποίαν ἠκούσθη, ὡς μᾶς εἶπον, ἡ ἡχὴ πολλῶν πολιτικῶν τρικυμιῶν, μέχρι τοῦ μέρους ὅπου ἤχοι ἄγνωστοι καὶ ἀνάρμοστοι προσέβαλον τὰς ἀκοὰς ἡμῶν, ἡ ἀπόσπασις εἶναι μικρά. Ἰδοὺ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ κινεζικὸν διαμέρισμα. Οἱ ἐπουράνιοι οὗτοι κύ-

ριοι, ὅπως καλοῦνται ἐδῶ, εἶναι ἀηδέστατα νευρόσπαστα ὁμοιάζοντα ὅλα μεταξύ των' ὥστε ὁ βλέπων ἓνα βλέπει πεντακοσίους. Εἶναι κίτρινοι ὡς τὸ ὑγρὸν τοῦ καπνοῦ, φωνακλάδες ὡς ψιττακοί, δυσώδεις εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ φύγωσι καὶ οἱ μῦς' ἐνδεδυμένοι δὲ ὡς οἱ φιλόκαλοι Εὐρωπαῖοι χώνουσι τὴν μακρὰν οὐρὰν τῆς κόμης των μεταξύ τοῦ ἐπενδύτου αὐτῶν. Ἡ κυβέρνησις, ὑποχρεωθείσα νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰσβολὴν τῶν κινεζικῶν συμμοριῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, περιορίζεται σήμερον εἰς τὴν ἐπιβολὴν φόρου καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν τὰς γλυκαῖας συζύγους των. Ὑποφέρουσι μὲν τοὺς Κινέζους, ἀλλὰ τὰς Κινέζας... Θεὸς φυλάξοι!

Αἱ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως χρυσοῦ εἰδήσεις, φθάσασαι εἰ καὶ ὀλίγον ἀργὰ καὶ μέχρι τῆς Κινεζικῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν, ἐξήγειραν χιλιάδας Κινέζων, οἵτινες διεπέρασαν τὸν Ὀκεανὸν φέροντες σάκκον ὄρουζιου, δι' οὗ ἐτράφησαν διαρκούντος τοῦ ταξειδίου. Φιλοκεροδεῖς εἰς ἄκρον, ἀκάματοι ἐργάται, ἐγκρατεῖς ὡς ἐρημίται, ὑπομονητικοί, καρτερικοί, ἀπληστοὶ περὶ τὸ κέρδος, ἐπετύγγχον θαυμασίως εἰς τὸ νὰ ἐκμυζῶσι τὸν πλοῦτον τοῦ τόπου. Καὶ ἀφοῦ ἐγέμιζον καλά τοὺς σάκκους των ἐπέστρεφον εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον.

Τί ἐπραξεν ἐντοσούτῳ ἡ νέα συνοικία; Ἐπέθετεν εἰς πάντα Κινέζον τὴν ἡμέραν τῆς ἀφιξεώς του φόρον διακοσίων πεντήκοντα φράγκων. Ἐπέβαλε δὲ καὶ ἄλλους περιορισμοὺς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἀποικισμὸν' ἀλλὰ ἐξήγειρε καὶ ἀληθῆ πολιτικὴν τρικυμίαν. Καὶ πολλὰ ἄλλα ἐμπόδια ἀντετάχθησαν εἰς τὸν κινεζικὸν ἐποικισμὸν, φέροντα μεθ' ἑαυτοῦ φυσικὰ τε καὶ ὑλικά ἐλαττώματα ἀσύμφορα εἰς τὴν φυλὴν τῶν λευκῶν, καὶ ὅμως δὲν κατίσχυσαν ἐντελῶς εἰμὴ μόνον ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας. Ὡς πρὸς τοὺς ἄνδρας ὅμως αἱ ἐξ ἑκατῶν τῶν κατοίκων τῆς συνοικίας αὐτῆς, αἱ εἰκοσιτέσσαρες χιλιάδες αἱ διασκορπισμέναι εἰς τὰ χρυσορυχεῖα καὶ τοὺς ἀγροὺς, ἀποδεικνύουσιν ὅτι κερδαίνουσιν ἀρκετὰ ὥστε νὰ πληρώνωσι τοὺς φόρους. Ποτὲ δὲν ἀπεδιώχθη οὐδεὶς Κινέζος, καὶ κατ' ἔτος ἔρχονται νέοι, ὀλιγώτεροι ὅμως. Ἴνα ἀποφεύγωσι τοὺς φόρους ἐπενόησαν ν' ἀποβαίνωσιν εἰς Σίδνεϋ ἢ εἰς Ἀδελαΐδα καὶ νὰ φθάνωσι διὰ ξηρᾶς εἰς τὰ μεταλλεῖα, βαδίζοντες διακοσίας λεύγας πεζῆ.

ἀλλ' αἱ πλησιόχωροι ἀποικίαι ἐμιμήθησαν τὴν τῆς Βικτωρίας. Τίποτε ὅμως δὲν τοὺς ἀποβαρύνει. Αἱ ἀπαγορεύσεις δὲ αὐταὶ ἀποβλέπουσι μόνον τοὺς Κινέζους, πρὸς πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς οἱ ἀποικοὶ εἶναι φιλόξενοι καὶ εὐμενεῖς. Ἐἴτε Γάλλοι, εἴτε Ἴταλοὶ, εἴτε Ἀμερικανὸς εἶναι ὁ ἀποικος, ἀπολαμβάνει τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ τὴν αὐτὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἀγγλοῦ τὰ δεκαετηεὶς εἰκοστὰ τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι Ἀγγλοί, μετ' αὐτοὺς δὲ ἐρχονται οἱ Γερμανοί. Ἡμεῖς δὲ οἱ Γάλλοι ἐξακολουθοῦμεν ἀπολαμβάνοντες τὴν εὐγενῆ φήμην τῶν μαγείρων, τῶν κομμωτῶν καὶ τῶν βαπτιστῶν τοῦ συρμού, καὶ ἐξ αὐτῶν μόνον γνωρίζεται ἐνταῦθα τὸ ὄνομα τῶν Γάλλων. Πῶς συμβαίνει, ἔλεγον πρὸς ἡμᾶς, ὅτι πατὴρ οὐδεὶς κεφαλαίουχος, οὐδεὶς εὐπρεπῆς Γάλλος ἐρχεται ἐνταῦθα; Καὶ ὅμως παρατηρήσατε ὅτι οὐδεὶς τῶν διακεκριμένων ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας μᾶς καταφρονεῖ.

14 *Ἰουλίου*.—Σήμερον τὸ βαρόμετρον καὶ τὸ χρονόμετρον ἀναπαύονται, ἐγὼ δὲ ἀπὸ πρωίας πηγαίνω εἰς ἐλαφροβόλιαν χάριν τῆς ὁποίας ὁ λοχαγὸς Στάνδρις ἔδωκε μοι θαυμάσιον ἵππον. Τὸ μέρος ὅπου ἐπρεπε νὰ ὑπάγω ἀπέχει ἐπτὰ μίλια ἀπὸ τῆς Μέλβουρν διατρέχων δὲ τὸ διάστημα τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύσω ὅτι εὐρισκόμην εἰς τόπον ἄγριον πρὸ δεκαπέντε ἐτι ἐτῶν ἐξ ἐναντίας μοι ἐφάνετο ὅτι μετέβαινον εἰς Ἐψὸμ ἢ εἰς ἄλλα ἀξιοθέατα μέρη τῆς Ἀγγλίας, τόσα δὲ σχήματα καὶ τόσαι τέθριπποι ἀμαξαὶ διέσχίζον τὸν ἀπέραντον ἐκεῖνον δρόμον. Ὁ ἀριθμὸς ἡμῶν ὅτε ἀνεχωρήσαμεν συνίστατο ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα ἵππέων μὲ ἐνδύματα κόκκινα, μὲ ἀμαξίνας καὶ μὲ μίαν ἐλαφρὸν ἐλθοῦσαν ἐκ τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἀληθῶς ὅπου ἀποκαθίστανται Ἀγγλοὶ εἴτε εἰς Γιβραλτάρ, εἴτε εἰς τὸ Βυέλπι ἀκρωτήριον, εἴτε εἰς Αὐστραλίαν φέρουσι μετ' ἐαυτῶν ὅλα τὰ ἔθιμα καὶ ὅλας τὰς διασκεδάσεις τῆς πρώτης αὐτῶν πατρίδος. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ θηρευταὶ θὰ ἐζηλεύουν καὶ τοὺς κύνας καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν ἵππέων, οἵτινες λέγονται ὄχι ἀλόγως οἱ πρῶτοι κυνηγοὶ τοῦ κόσμου.

Καὶ ἰδοὺ ὠρμήσαμεν ἀπὸ βυτῆρος ὁ δρόμος τῶν ἵππων εἰς τὰς πεδιάδας, τοὺς ἀγρούς, τὰς σχισμάδας εἶναι ἀκράτητος τρέχοντες ὡς μαινόμενοι, ὑπερπηδῶμεν ἐμπόδιον ἐπὶ ἐμποδίων χωρὶς καὶ ν' ἀναπνεύσωμεν ὁ δρόμος εἶναι τρομερός. Τὰ ἐμπόδια τὰ ὁποία εἶδον εἰς τὴν Ἰρλανδίαν οὐτε καὶ συγκρίνονται πρὸς τὰ ἐνταῦθα, καὶ αἰτία εἶναι ἡ ἀνήκουστος ἀφρονία τῶν δασῶν. Ὅθεν, τὸ ὁμολογῶ, σπανίως μοι προσεφέρθη τόσον ὠραία εὐκαιρία νὰ αἰσθανθῶ τὴν καρδίαν μου πάλλουσαν ὀλίγη καλὴ τύχη καὶ ὁ καλὸς μου ἀστὴρ μὲ ἐβοήθησαν τρέχοντα ἀπὸ βυτῆρος ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν χωρὶς νὰ πάθω τι. Τοῦτο ὅμως δὲν συνέβη καὶ εἰς τὴν ἐλαφρὸν, τῆς ὁποίας

ἐθραύσθη ὁ πούς εἰς τὸ βάθος κοιλάδος, εἰς τὴν ὁποίαν κατέβησαν ὅλοι οἱ κοκκινόφοροι διὰ τρομεροῦ κατηφόρου.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς θήρας ταύτης μὲ προσεκάλεσεν εὐγενῶς τὸ ἑσπέρως εἰς τὸ δεῖπνον τῆς λέσχης, ὅπου πάντα ἦσαν πολυτελεῖσσον δυνατόι τις νὰ φαντασθῆ μεταξὺ τῶν εὐδαιμόνων κατοίκων τῆς χρυσοφόρου χώρας. Ἦτο γεῦμα ἀληθοῦς ἀγγλικῆς θήρας, χαρακτηρᾶ ἔχον εὐθυμίας καὶ οἰστρου. Πάντα τὰ ἀντικείμενα, ἀπὸ τῶν θεάτρων καὶ τῶν κελωνῶν τῶν Παρισίων μέχρι τῶν ἐρήμων καὶ τῶν θηρίων τοῦ μεσημβρινοῦ πόλου, παρεστάθησαν ἀλληλοδιαδόχως.

Καὶ ἡ διήγησις τοῦ ὑπὲρ Cricket στοιχήματος, τὸ ὁποῖον ἐγένετο πρὸ δύο ἐτῶν, παρηκολούθησε τὰς ἄλλας οἱ ἐνδεκα τῆς Αὐστραλίας διηγωνίσθησαν πρὸς τοὺς ἐνδεκα τῆς Ἀγγλίας, οἵτινες ἦλθον ἐπιτήδες ἐνταῦθα, διατρέξαντες ἕξ χιλιάδας λευγῶν, ἵνα παίξωσι Cricket. Ἀρ' οὐ δὲ ἐκέρδησαν οἱ ἐνδεκα τῆς Ἀγγλίας καὶ ἀπῆλθον ὅλων τῶν δυνατῶν φιλοφρονήσεων παρὰ τῶν νικηθέντων, ἐπανῆλθον διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Χόρν, ὡς ἂν εἶχον πράξει ἔργον ἀπλοῦστατον.

15 *Ἰουλίου*, Κυριακῆ. — Πάντες οἱ κώδωνες ἐσήμερον ἀπὸ πρωίας καὶ οἱ γηραιοὶ ὕμνοι τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης ἀντήχουν εἰς τὰς καρδίας μας. Ὅχι μόνον ὁ νάρθηξ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἦτο ὅλος πλήρης, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν πυλῶν μέγας ἀριθμὸς πιστῶν προσήχοντο γονυπετεῖς. Εἰς Μέλβουρν ὑπάρχουσι πολλοὶ καθολικοὶ καὶ ὁ ἐπίσκοπος διευθύνει τὴν ὥραν ταύτην τὴν οἰκοδομὴν εὐρυτάτου ναοῦ, ὑπὲρ ἧς λέγουσιν ὅτι αἱ Βουλαὶ ἐψήφισαν μεγάλην ποσότητα χρημάτων. Τὸ ζήτημα τῶν θρησκευμάτων ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας ταύτης γῆς ἐνδιαφέρει τὰ μάλιστα, διὸ θὰ ζητήσω πληροφορίας καὶ ἅμα λαθῶν αὐτὰς θὰ τὰς διαβιβάσω εἰς ὑμᾶς.

Οὐδὲν μελαγχολικώτερον τῆς διατριβῆς ἡμέρας Κυριακῆς εἰς πόλιν ἀγγλικήν. Αἱ μεγαλύτεροι λεωφόροι εἶναι ἔρημοι, ὡς ἀκούεις καὶ τὰς μύϊας πετώσας πολλάκις. Μόνος ὁ ἄνεμος πνέει μεταξὺ τῶν ὠραίων δένδρων τοῦ Fitz-Roy Gardens, τοῦ μικροῦ τούτου δάσους τῆς Βολωρίας ὅπου προχθές, ἂν καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος, φαῖδρά μουσικῆ ἐν ὑπαίθρῳ εὐφραϊνε τὰς ἀκοάς μας.

16 *Ἰουλίου*.—Καλοὶ ἵπποι, καλαὶ ἀμαξαὶ, τηλεβόλα, ὑποδήματα καὶ ἄλλα ἐφόδια, ἰδοὺ ὅλη ἡμῶν ἡ παρασκευὴ. Ὁ Πρίγκηψ δὲ καὶ ἐγὼ ἀπερχόμεθα ἐνδεκα λεύγας μακρὰν ἵνα τρέξωμεν εἰς τὰ δάση πλήρη, ὡς ἐμάθομεν, ψιττακῶν. Νὰ κυνηγήσω κατὰ πρῶτον ψιττακοὺς φαίνεται μοι μαγικὸν ὄνειρον διὸ οὔτε ἐκοιμήθην οὔτε θὰ κοιμηθῶ. Ὁ δρόμος εἶναι τριπλασίως πλατύτερος τῶν ἡμετέρων καὶ ἑκατέρωθεν ὑπάρχουσι ἄλλοι δρόμοι διὰ τὰ ποιμνία. Καὶ ἰδοὺ κατὰ πρῶτον

ἀπαντῶμεν διακοσίους βόας ἐρχομένους ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἵνα ἐφοδιάσωσι τὴν Μέλβουρν, τὰ προάστεια αὐτῆς καὶ τὰ πλοῖα. Ὁδηγοῦνται δὲ ὑπὸ τριῶν ἐφιππίων, οἵτινες διὰ τὸ μακρὸν γένειον, τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα, τὰ μεγάλα ὑποδήματα καὶ τὸν πλατύγυρον πῖλον φαίνονται ὡς λησταί. Εἰς τὰς πεδιάδας τρέχουσι ἀγέλαι ἵππων ἀγγλικῆς φυλῆς, καὶ συνεχῶς ἀπαντῶμεν ἀνὰ τέσσαρας ἢ πέντε ζυλοκόπους, πάντας ἐφιππούς, φέροντας διάφορα ἐργαλεῖα κατὰλληλα εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῶν.

Τὴν μεσημβριανὴν εὐρισκόμεθα εἰς τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον μᾶς εἶχον δεῖξει, τὸ ὀνομαζόμενον Λανθενόν, περιέχον δὲ τέσσαρας ζυλίνας οἰκίας. Εὐθὺς γεμίζομεν τὰ πυροβόλα, μισθόνομεν ἕνα γενναῖον κατακόκκινον Ἰρλανθόν, πατέρα ὀκτῶ παιδίων, καὶ παραγγέλλομεν αὐτὸν νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὰ δάση καὶ τὰς πεδιάδας ἵνα φονεύσωμεν ψιττακοὺς χωρὶς ν' ἀναθῆ οὐδεὶς ἡμῶν εἰς τὸν ἵππον του διὸ καὶ ἠπόρει πῶς θὰ ὑπάγωμεν πεζοὶ εἰς τὸ κυνήγιον ὡς οἱ πολλοὶ τῶν θνητῶν.

Ἀξιοθαύμαστος δὲ ὑπῆρξεν ἡ θήρα μεταξὺ δασῶν καὶ πεδιάδων εἰς τὴν ἀγρίαν ἐκεῖνην κοιλάδα. Εἶδον δένδρα ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐξέρεκόμμι ἐρυθρὸν καὶ ἐθαύμασα ἀληθῶς, διότι τοιαῦτα στελέχη καὶ τοιοῦτους κλάνας οὐδέποτε εἶδον εἰς τὴν Εὐρώπην εἶδον δάση ἄγρια μεταξὺ ἀπεράντων φυσικῶν λειβαδίων, φάραγγας μὲ δενδρία τρις ὑψηλότερα τοῦ ἀνθρώπου, χόρτον καταπράσινον, ἀγέλας βοῶν καὶ ἵππων βοσκόντων ἄνευ φύλακος ἐν μέσῳ προκιωνίων δένδρων ἀποσπασθέντων καὶ σωρευθέντων ἀπὸ τὰς θυέλλας, στελέχη σεσηπῶτα ἔτοιμα νὰ πέσωσιν, ἴχνη πυρὸς τῶ ὁποῖον εἶχον ἀνάψει οἱ αὐτόχθονες. Δὲν ἠμπορῶ νὰ σοὶ περιγράψω πόσον εἶναι καταπληκτικὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἡ ἀγρία ὄψις ὅλων τούτων. Ἀναβίχομεθα εἰς τοὺς βράχους, διαβάνομεν βυαίαια, ἀναβαίνομεν εἰς στελέχη δένδρων καὶ τρέχομεν ὡς ἐξῶ φρενῶν κατόπιον λαμπρῶν ψιττακῶν. Ἄνευ ὅμως τοῦ γενναίου Ἰρλανθοῦ θὰ περιεπλάωμεθα πολλάκις. Ἀλλὰ πόσον εἶναι ὠραῖον νὰ βλέπῃ τις πετώσαν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀγέλην ψιττακῶν ἐκπεμπόντων ὀξεῖας φωνάς. Ὅποια θαυμάσια χρώματα! εἴκοσι, τριάκοντα, πενήκοντα πετώσι συγχρόνως καὶ γίνονται ἀφαντοὶ ὡς βέλη. Αἶφνης τρομερὸν κελάδημα ἀκούεται μακρὰν καὶ τρέχομεν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος. Τριακόσιοι λευκοὶ ψιττακοὶ ἤρριζον περὶ τοὺς σπόρους τοῦ δεῖπνου τῶν, ἦσαν δὲ ἡμίσειαν λεύγαν μακρὰν ἡμῶν ποτὲ δὲ δὲν θὰ ἠμπορέσης νὰ φαντασθῆς τὸν θόρυβον τῶν φωνῶν τῶν ἀπειραριθμῶν τούτων πτηνῶν, τῶν ὁποίων τὰ μὲν ἡμίση ἐφύλαττον, τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς ἐπὶ μεγάλης λευκῆς σινδόνης, ἐπληττον διὰ τοῦ βάρους τὴν χλόην ἡμεῖς δὲ πεσόντες κατὰ γῆς καὶ συρόμενοι μεταξὺ τῶν δένδρων, τῶν χόρτων

καὶ τῶν βράχων, καταρωθώσαμεν νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ πλησίον, καὶ συναλάβομεν ἕνα ψιττακὸν ὅς τις, σείσας τὴν κιτρίνην αὐτοῦ λοφίαν ἐκάλεσε τοὺς ἄλλους εἰς βοήθειαν καὶ εὐθὺς ἀπεκρίθησαν πάντες οἱ λοιποὶ κρόζοντες καὶ ἀνυψώθησαν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, ὡς ἂν ἐφαλλον τὸν ἐπικήδειον ὕμνον τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἡμῶν θύματος.

Ἡ νύξ ἐφθασε πολλὰ ταχέως καὶ ἐπεστρέψαμεν εἰς τὰς τέσσαρας ζυλίνας οἰκίας. Μία δὲ τούτων εἶναι μικρὸν ξενοδοχεῖον, ὅπου ἀγαθὴ τις γυνὴ προητοίμασεν ἐψητὸν τὸ ὁποῖον ἐφαγόμεν μετὰ πολλῆς εὐθυμίας. Μετὰ ταῦτα νυτύχησα νὰ εὕρω βιβλίον παραδοξώτατον, ἦτοι περιγραφὴν τοῦ ταξιδίου ἐνὸς αὐτόχθονος Αὐστραλίου εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὁ ἀγαθὸς οὗτος περιηγητῆς, ἀποβὰς εἰς τὴν Γαλλίαν, περιγράφει τοὺς κατοίκους τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν πόλεων ἀπαράλλακτως ὅπως ἡμεῖς περιγράφομεν τοὺς Κινέζους.

Τὴν ἐπιούσαν οἱ ἀστέρες ἔλαμπον ἔτι, ὅτε εὐρισκόμεθα μεταξὺ τῶν δασῶν, ἐντὸς τοῦ ὕδατος μέχρι γονάτων. Οἱ κύριοι ψιττακοὶ ἐρυθροὶ, κατακόκκινοι, γαλανοὶ, πράσινοι, ἐνὶ λόγῳ παντοίων χρωμάτων, ἐξυπνοῦσι μόλις φανῶσιν αἱ πρῶται ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἄγριοι γίνονται ἀφαντοὶ μὲ ὄσσην ταχύτητα καὶ ἡ τελευταία σκιά τῆς νυκτός. Τόσαι μυριάδες φωνάζουσι πανταχόθεν καὶ τόσα δένδρα εἶναι φορητὰ ἀπὸ ψιττακοῦ καὶ πράσινα στρουθία, ὥστε καὶ σήμερον ἐπεδόθημεν εἰς θήραν τῆς ὁποίας ἡ μνήμη μὲ καταγοητεύει ἀκόμη. Τὸ δὲ ἑσπέρως ἐπεστρέψαμεν εἰς Μέλβουρν φέροντες θαυμαστὸν τρόπαιον, δηλαδὴ ὀγδοήκοντα πέντε πτηνὰ παντοίων χρωμάτων ἰκανῶν νὰ θαμβώσωσι τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι τὸ κελάδημα αὐτῶν ὁμοιάζει ὀλίγον πρὸς τὰ πετρά. Διότι, ἐνῶ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀντηγεῖ τὸ ἀρμονικὸν κελάδημα τῶν πτηνῶν καὶ ἡ ἀηδὼν καταθέλγει ἡμᾶς πρὸ τῆς αὐγῆς, ἐνταῦθα οἱ κρωγμοὶ καὶ οἱ πλέον στρηνεῖς καὶ οἱ πλέον κακόφωνοι ἀποτελοῦσι μουσικὴν ἀγρίαν.

18 *Ἰουλίου*.—Ἡ ἡμέρα ἐπίσημος. Ἐπεσκέφθημεν τὸν Ἐπίσκοπον, τὸν δήμαρχον, τοὺς προξένους ἀπόψε δὲ γευόμεθα παρὰ τῷ διοικητῇ, τῷ στρατηγῷ Κάρρου, τῷ εὐειδεστάτῳ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ.

Οἱ ὑπουργοὶ ἦσαν ἐκεῖ καθὼς καὶ οἱ ἐπισημότατοι τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων τῆς ἀποικίας, πρὸς τοῦτους δὲ καὶ πολλοὶ δέσποιναι λαμπρῶς ἐνδεδυμένοι. Δυνάμεθα δὲ νὰ εἰπώμεν ὅτι νῦν πρῶτον μετὰ βίον θαλάσσιον καὶ μεμονωμένον τριῶν μνηῶν, ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Ἡ συνομιλία ἀναπτύσσεται καὶ ζωογονεῖται ταχέως, ἐγὼ δὲ θαυμάζω ὅσα διηγουνται οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ ἐπανεληθόντες ἀπὸ τὴν Νέαν Ζελανδίαν, ὅπου παρευρέθησαν εἰς πολλὰς ἐκστρατείας. Ὁ στρατηγὸς διόκησεν ἐκεῖ τὸν

στρατόν ενδόξως· εἶδομεν καὶ πολλὰς εἰκονογραφίαις μαχῶν καὶ τόπων. Ὁ τελευταῖος ἐλθὼν ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων εἶναι νέος ἀξιωματικός, στρατιωτικὴν ἔχων τὴν ὄψιν, ὁ συνταγματάρχης Τούπερ, ὅς τις ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ γεῦμα ἂν καὶ συνέτριψε τὸν πόδα του πρὸ μηνὸς κυνηγῶν. Τὸν πόδα τοῦτον εἶχε συντρίψει καὶ πρὸ δύο μηνῶν εἰς τὴν θήραν ἐπίσης. Μοὶ διηγήθη δὲ περὶ τῆς Νέας Ζελανδίας παραδοξώτατα καὶ μοὶ εἰδείξεν εἰς τὴν αἰθουσαν τῶν τροπικῶν πελέκεις λιθίνους, λόγγας φαρμακισμένας, ἐνδύματα ὀλόκληρα, δηλαδὴ ἐνώτια καὶ περιδέραια δεσποινῶν καὶ δεσποινίδων. Φαίνεται ὅτι οἱ Μζοροὶ εἶναι ἄνδρες μεγάλοι, πολεμισταὶ εὐστροφοὶ, ταχύποδοι, φιλότιμοι καὶ εἰς ἄκρον φίλοι τοῦ ἀνθρώπινου ἔψητου. Διὸ ὁ αἰχμάλωτος χρησιμεύει ἀντὶ ἔψητου εἰς αὐτοὺς· ἡ μαγειρικὴ εἶναι τέχνη, οἰκονομικοὶ δὲ κλίβανοι θεωροῦνται πέτραι. Τὰ ἀνθρώπινα πλευρὰ ἐψήνονται μόνον μεταξὺ τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν, ἀπ' οὗ πρῶτον βρωμῆτωσιν. Ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐπροσκάλεσαν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν γευμάτων θέλουσι πρῶτον νὰ ὀργανώσωσι χοροὺς λαμπροτάτους, τοὺς ὁποίους ὅμως δὲν δεχόμεθα ἕνεκα πένθους.

22 *Ἰουλίου*. — Ἰδοὺ ἐπιστρέφομεν ἀπὸ νέαν θήραν. Ὁ λοχαγὸς Στάνδης μᾶς ὠδήγησεν εἰς Σνάπερ Πόενδ, δηλαδὴ εἰς τὸ τελευταῖον ἀκρωτήριον τὸ κλεινὸν τὸν ὄρμον τοῦ λιμένος Φιλίππου πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος καὶ τὸ ὄποιον τὸν διαχωρίζει ἀπὸ τὸν αὐστραλικὸν ὠκεανόν. Μετέβημεν δ' ἐκεῖ διὰ ξηρὰς ποτὲ μὲν διαβαίνοντες πλησίον τῆς παραλίας, ποτὲ δὲ διὰ μεγάλων ἀγρίων δασῶν καὶ ἄλλοτε βαδίζοντες ἐπὶ βράχων παρκασιμένων εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀπηντήσαμεν δὲ καθ' ὁδὸν ὄφιν ἀποτρόπαιον, ἦτοι ναυτικὸν ἀρχαῖον διατρίβοντα ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840, ὅς τις ἵνα περηγορηθῇ διὰ τὰ πλοῦτη τὰ ὅποια ἔχασε παίζων, κυνηγεῖ φώκας καὶ ὠραιστάτους ψιττακοὺς. Ἐφθάσαμεν δὲ τὸ ἑσπέραις εἰς τὸ ἀκρωτήριον, ὅπου εὖρομεν γενναῖον νησιώτην κύριον δεκάδος θηρευτικῶν κυνῶν ἐκ Σκωτίας, καταδιωκόντων ἐμμανῶς τοὺς μακρόποδας· τὴν δ' ἐπιούσαν εἰσήλθομεν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ δάσος, ὅπου βεβαίως ἦτο εὐκολὸν νὰ πλανηθῶμεν, τρέχοντες ἐφιπποὶ ἄνωθεν στελεχῶν μεταξὺ ὑψηλοῦ χόρτου. Ἐπὶ τούτῳ εἴχομεν μείνει σύμφωνοι ὅτι, ἐάν ποτέ τις ἐξ ἡμῶν ἐπλανᾶτο νὰ διδῇ σημεῖον πυροβολῶν τρεῖς *pār! pār! pār!* Ἐτρέξαμεν δὲ ἀκατάσχετοι κατόπιν τῶν κυνῶν, ἀλλ' ἡ θήρα ἔγινε μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε δὲν εἶδομεν τοὺς τρεῖς φρονεθέντας μακρόποδας εἰμὴ μετὰ τὸν φόνον αὐτῶν. Ἡ ὄρμη ἡμῶν ὁμοίως πρὸς μέθην καὶ ἀκάθεκτοι ἐπεθυμοῦμεν νὰ διασχίσωμεν τὰ ἀπέραντα ἐκεῖνα δάση τῶν ὁποίων εἶναι ἀδιάκοποι αἱ ποικιλίαι καλλοναί.

Ἐπανελθόντες δὲ εἰς τὸ μικρὸν χωρίον ἐμά-

θομεν ὅτι δύο λεύγας μακρὰν εὐρίσκεται λίμνη ἐντὸς τῶν δασῶν, ὅπου πρὸ τριῶν ἡμερῶν, κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀνυψοῦνται εἰς τὸν αέρα στίφη μαύρων κύκλων τὰ ὅποια ἐπιστρέφουσι τὴν νύκτα. Τοῦτο ἤρκεσε νὰ ἐξεγείρῃ νέαν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν 21 περὶ τὴν τετάρτην τῆς πρωίας ἐπικρατοῦντος ἐτι τοῦ σκότους ἐπορεύθημεν ἐπὶ βράχων πρὸς τὸ ὑποδειχθέν μέρος· ὅσον δὲ ἐπλησιάζομεν τόσον ἐλαμβάνομεν μεγαλειτέρας προφυλάξεις. Σιωπῇ, βᾶδισμα ἐπὶ τῆς ἄκρας τῶν ποδῶν, παλμοὶ ἐπεκράτουν. Μετὰ δύο λεύγας ἐφάνη ἡ αὐγὴ καὶ ἐλαμψεν ὁ ἥλιος τῶν ἐννέα ὥρῶν· ἀλλὰ ποῦ οἱ μαῦροι κύκνοι; Οὐτε ἔχνος αὐτῶν ἐφαίνετο, ἀλλ' οὕτε καὶ ἦτο δυνατόν νὰ φανῇ, διότι εἶχον ἀπατήσει τὴν εὐπιστίαν μας.

Ἐπιτελεσθέντα.

N.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΑΝΔΗ

[Βιογραφικὴ μελέτη.]

Ὀλίγων ἴσως μεγάλων ἀνδρῶν ὁ βίος περιέχει τοσοῦτον ποικίλας περιπετείας καὶ εἶνε μεστὸς τοσοῦτων ἐκτάκτων, ἀσυνήθων καὶ βωμαντικῶν γεγονότων, ὡς ὁ τῆς μεγάλης γυναικὸς, ἧτις τὴν 27 Μαΐου (8 Ἰουνίου) τοῦ λήξαντος ἔτους ἀπεβίωσεν ὑπερεδωκοκκοντούτις ἐν Nohant, καὶ ἧς ὁ θάνατος ἐστέρησε μὲν τὴν Γαλλίαν τῆς μεγίστης αὐτῆς ποιητρίας, τὸν κόσμον δὲ σύμπαντα τῆς ἐξοχωτάτης γυναικὸς, ἧτις ἐκράτησέ ποτε κάλαμον συγγραφῆς.

Τῆς μεγάλης ταύτης ποικιλίας τῶν βιωτικῶν αὐτῆς περιπετειῶν συνέπεια φυσικὴ ὑπῆρξεν, ὅτι περὶ οὐδενὸς ἴσως τῶν ἐξ οἰκισθῆποτε ἐπόψεως διασῆμων συγγραφῶν τῶν νεωτέρων χρόνων ἐγράφησαν τοσοῦτον διάφορα καὶ ἀντιφατικὰ, ἐπὶ ὅλον ἤμισυν κίωνα, ἦτοι ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως εἰς τὸν φιλολογικὸν δρίζοντα μέχρι τοῦ θανάτου τῆς καὶ μετ' αὐτὸν, ὅσα περὶ τῆς Γεωργίας Σάνδης. Ἄν δέ τις μάλιστα, ὑπομονὴν ἔχων καὶ φιλομαθῆ περιέργειαν, διέλθῃ μετὰ προσοχῆς πάντα τὰ περὶ αὐτῆς γραφέντα, καὶ θελήσῃ ν' ἀντιπαραβάλλῃ αὐτὰ πρὸς τὰς ἰδίαις αὐτῆς ἐξομολογήσεις, ὅς ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1854 ἡ διάσημος γυνὴ ὡς ἐπιφυλλίδα τῆς γαλλικῆς ἐφημερίδος ὁ *Τύπος*, ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἱστορία τοῦ βίου μου* (Histoire de ma vie), πολλάκις καὶ πολλαχοῦ θέλει ἐκπληκτικὸς σταματήσῃ, ποῦ μὲν ἀπορῶν καὶ ἀμφοτελάντευόμενος πρὸς τὰς παραδοξολογίας καὶ ἀντιφάσεις τῶν βιογράφων τῆς, ποῦ δὲ ἀγανακτῶν πρὸς τὴν ἐπιπόλαιον παρκαμύρωσιν ἢ καὶ τὴν ἐκ προθέσεως διαστροφὴν τῶν διαφόρων τοῦ βίου τῆς περιστάσεων.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, βάσιν τῆς ἡμετέρας ἀφηγήσεως ὑποτιθέμενοι τὸν νεώτατον τῆς Σάνδης βιογράφον καὶ κριτικὸν γερμανὸν Κάτσερ (Katscher), θέλομεν προσπαθήσει, δι' ἀμερολήπτου ἀντιπα-

ραβολῆς καὶ ἱστορικοῦ ἐλέγχου, νὰ ἀπαρτίσωμεν ὅσον ἔνεστι πλήρη καὶ ἀκριβῆ τὴν βιογραφικὴν τῆς διασῆμου γυναικὸς εἰκόνα, οὕτε εἰς τὴν κακολογίαν τῶν γάλλων καὶ γερμανῶν καὶ ἀγγλῶν κατηγόρων τῆς εὐπίστον παρέχοντες τὸ οὐδ', οὕτε εἰς τῶν ἐπιφυλλιδोगράφων τὴν ἐλαφρολόγον φαντασιοκοπίαν ἀρκαούμενοι, οὕτε εἰς τὰς ἰδίαις τῆς Σάνδης διαβεβαιώσεις βασίζόμενοι ἀνεξελέγκτως.

Ἡ γενεαλογία τῆς γυναικὸς ἧτις ἔγραψε τὴν *Baldentiner* καὶ τὴν *Auclair* ἀνέρχεται μέχρι τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας καὶ Πολωνίας Φρειδερίκου Αὐγούστου τοῦ ἐπικληθέντος *Ἰσχυροῦ*. Καίτοι δὲ ἡ ἀπ' ἐκείνου μέχρις αὐτῆς καθήκουσα γραμμὴ δὲν εἶνε ἠθικῶς λίαν εὐθεῖα, ἡ Σάνδη μετὰ πολλῆς αὐταρκεσίας διηγείται τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ τοσοῦτον μάλιστα λεπτομερῶς διατρίβει περὶ τὰς ἐλαχίστας τῆς καταγωγῆς αὐτῆς περιπετείας ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ τῆς, ὥστε δικαίως οἱ φιλοσκώμμοι Χαρισίνοι ἀπεκάλασαν τὴν Ἱστορίαν τοῦ βίου τῆς *Histoire de ma vie avant ma naissance* (Ἱστορία τοῦ βίου μου πρὸ τῆς γεννήσεώς μου). Ὅπως δὴ ποτε εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωσιν, ὅτι πατὴρ μὲν τῆς Σάνδης ὑπῆρξεν ὁ Μαυρίκιος Δουπὲν, ταγματάρχης ὑπὸ τὸν Α' Ναπολέοντα, μήτηρ δ' αὐτῆς παρισινὴ τις κόρη, Σοφία Δελαβέρδ καλουμένη, διὰ φοβερῶν περιπετειῶν διαβίωσασα τὴν *νεότητά της* (livrée dans la jeunesse à des hasards effrayants), ὡς ἡ θυγάτηρ τῆς ἱστορεῖ, ἐρωμένη μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς τοῦ Μαυρίκιου εἶτα δὲ σύζυγος αὐτοῦ νόμιμος γενομένη ἕνα μόλις μῆνα πρὸ τῆς γεννήσεως τῆς Αὐγῆς, Ἀμαντίνης, Λουκίλης (Aurore, Amantine, Lucile) Δουπὲν, ἧτις ἐμελλε κατόπιν νὰ καταστήσῃ τοσοῦτον διάσημον τὸ ψευδώνυμον αὐτῆς *George Sand*.

Δ'

Ἡ ἡρώς ἡμῶν ἐγεννήθη τὴν 5 Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1804, τελευταίου τῆς μεγάλης δημοκρατίας, καὶ πρώτου τῆς μεγάλης ἐπίσης αὐτοκρατορίας, ἐν Παρισίοις, κατὰ τὴν ὁδὸν Meslée. Μνημονεύομεν δὲ τῆς ὁδοῦ, μόνον ἵνα σημειώσωμεν, ὅτι μετὰ θάνατον τῆς μεγάλης γυναικὸς τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Παρισίων ἀνεβάπτισεν αὐτὴν εἰς ὁδὸν Γεωργίας Σάνδης. Κατὰ τὴν στιγμήν τῆς γεννήσεώς της ὁ πατὴρ αὐτῆς ἔπαιξε τυχαίως βιολίον, — αὐτὸ ἐκεῖνο ὅπερ εὐλαβῶς διεφύλαξε πάντοτε ὡς κειμήλιον ἡ θυγάτηρ του, — θεοὶ δέ τις παριστιακῆ προσητέυσεν εἰς τὸ νεκρὸν βρέφος, ὅτι ἤθελεν εὐτυχῆσαι ἐν τῷ βίῳ τῆς, ἀφοῦ ἐγεννήθη ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ. Μικρὸν μετὰ τὴν γέννησιν αὐτῆς ἔμαθεν ἡ πρὸς πατὸς μᾶμμη τῆς τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ τῆς, καὶ ἡ ἀριστοκρατικὴ τῆς ὀργὴ πρὸς τὸν ἐξ ἀνισογενείας ἐκεῖνον σύνδεσμον ἐξώθησεν αὐτὴν εἰς πᾶσαν δυνατὴν ἐνέργειαν πρὸς ἀκέρωσιν

γάμου, ὅστις καθίστα νόμιμον αὐτῆς τὴν κόρην ὀνηθοπόλου. Πάντα ὅμως τὰ νομικὰ τῆς στρατηγήματα καὶ πᾶσαν αὐτῆς τὴν ὀργὴν διέλυσεν ἄθωον καὶ συγκινητικὸν πανούργημα τοῦ υἱοῦ τῆς. Τῇ μεσιτείᾳ τοῦ θυρωροῦ τῆς οἰκίας, ἐν ἧ κατέλυεν ἐν Παρισίοις ἡ ἀριστοκρατικὴ χήρα, κατωρθώθη νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τῆς μᾶμμης τοῦ τρυφερὸν βρέφος. Ἐν μειδίαμα τῶν μικρῶν ῥοδίνων χειλέων τοῦ νηπίου ἤρκεσεν ὅπως ἀφοπλίση τὴν μητέρα τοῦ Δουπὲν. Ἐνηγκαλίσθη τὴν ἐγγονὴν τῆς, καὶ συνδιηλλάγη πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῆς. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον συνδιηλλάγη καὶ πρὸς τὴν νόμιμην τῆς, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς νεαροὺς συζύγους νὰ συγκατοικήσωσι μετ' αὐτῆς ἐν Nohant.

Αὐτόθι, ἐν τῷ οἰκογενειακῷ πύργῳ τῆς μᾶμμης τῆς, ὅπου διήνυσεν κατόπιν ἡ Σάνδη τὸ πλεῖστον τοῦ βίου τῆς, διήγαγε μικρὰ κόρη τὰ νηπιακά της ἔτη. Αὐτόθι, μικρὸν ἐτι καὶ ἄθωον νηπίον, ὑπῆρξε μάρτυς τῶν διαρκῶν ἐρίδων καὶ τῆς ἀναφρασίης πάλιν ἀντιπαθείας μεταξὺ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ τῆς μᾶμμης· αὐτόθι τέλος, τετραετὲς μόλις βρέφος, ἀπώλεσε τὸν πατέρα τῆς, πεσόντα ἐκ τοῦ ἵππου. Τὸ δυστύχημά της τοῦτο, ὅπερ δι' εὐγλώττων καὶ σπαρακτικῶν σελίδων ἀφηγείται ἡ Σάνδη ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ τῆς, ἐπηύξησεν ἐτι τὴν μεταξὺ τῆς μᾶμμης καὶ τῆς μητρὸς τῆς διάστασιν, μεταβάλλων αὐτὴν μάλιστα εἰς ζηλότυπον μέριμναν περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ παιδίου. Οὕτως, ἐν ἀμοιβαίᾳ καὶ σφοδρῇ ζηλοτυπίᾳ, κατενεμήθη ἡ πρώτη ἀνατροφή καὶ παιδείαις τῆς Σάνδης μεταξὺ τῆς μητρὸς καὶ τῆς πατρομήτορος τῆς, ἡ πρώτη δ' αὐτῆς ἐκπαίδευσις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ ἱατροῦ Δεσάρτρ, ὅστις εἶχεν ἤδη διδάξει καὶ τὸν πατέρα τῆς, καὶ περὶ οὗ πολλὰ ὠραία ἔγραψε κατόπιν ἡ Γεωργία μεταξὺ τῶν ἀναμνήσεών της. Τὰς ἀναμνήσεις ταύτας, πλήρεις δρόσου καὶ χάριτος ἀνεκφράστου, ἀνέγραψε πιστῶς ἡ διάσημος γυνὴ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ βίου τῆς, μακρὸν δὲ καὶ ὑπερβαῖνον τὰ ὅρια τῆς διατριβῆς ταύτης ἤθελεν εἶναι νὰ ἀντιγράψωμεν αὐτὰς ἐνταῦθα. Τοσοῦτο μόνον σημειοῦμεν ἐκ τῆς ἄλλως λίαν περιέργου καὶ ἐνδιαφερούσης ἐκείνης περιόδου τοῦ βίου τῆς, ὅτι, μικρὰ ἐτι παῖς, καὶ φυλακίζομένη ὑπὸ τῆς μητρὸς τῆς ἐντὸς τεσσάρων καθεδρῶν, ὅπως μὴ πλησιάζῃ εἰς τὸ πῦρ τῆς ἐστίας, ὅπερ ὑπερβαλλόντως ἠγάπα, δύο κυρίως εἶχεν ἀσχολήσεις ἡ Σάνδη, τὸ μὲν νὰ μαδῆ τὰ ἄγυρα τῶν καθισμάτων διὰ τῶν μικρῶν αὐτῆς χειρῶν, τὸ δὲ νὰ ἀδολεσχῇ ἄρας ὀλοκλήρους, διηγῆματα πλάττουσα καὶ παραμύθια, δι' ὧν προεκάλεε τὸ μειδίαμα τῆς ἐργαζομένης παρὰ τὴν ἐστίαν μητρὸς τῆς.

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ μικρὰ Αὐγὴ ἐφάνθη νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς ἀπασχολεῖ εἰς μαγικὰ παραμύθια καὶ ἱστορίας

δρακόντων και συλφιδων, την δὲ γραφήν της εἰς φανταστικὰς ἐπιστολάς πρὸς συγγενεῖς καὶ συμπατριώτας, ἃς οὐδέποτε ἀπέστειλεν, ἢ οἰκογενεακὴ ἔρις μεταξὺ μάμμης καὶ μητρὸς ἐπετίνατο, καὶ κατέληγε τέλος, τὸ ἔτος 1811, εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς Σάνδης ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, ἣτις κατεπέσθη νὰ μεταβῇ καὶ ζῆσιν μόνη ἐν Παρισίοις, ἐπὶ χορηγίᾳ 2,500 φράγκων, παρεχομένων ἐτησίως ὑπὸ τῆς πενθερᾶς της.

Οὕτως ἔμεινε μόνη ἡ Σάνδη παρὰ τῆ μάμμης της ἐν Nohant. τοσοῦτο δὲ ἀλγεινότερον συνηθάθη τὸν χωρισμὸν τῆς μητρὸς της, ὅσο καὶ ἡ τροφὸς αὐτῆς, ἣν λίαν ἠγάπα, ἀνεχώρησε μετὰ μικρὸν, ἵνα νυμφευθῇ. Ἡ λύπη αὕτη τῆς μικρᾶς κόρης, ἡ τοσοῦτον εὐγλώττως, καὶ τοι λίαν ἀπιθάνως, εἰκονιζομένη ἐν ἀρχῇ τοῦ ὄγδου τόμου τῆς «Ἱστορίας τοῦ Βίου μου», παρεκίνησε πιθανῶς τὴν γραίαν αὐτῆς μάμμην, ἣτις εἶχεν ἤδη προβῆ βαθυμυδὸν μέχρι λατρίας τῆς παιδὸς, νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὴ εἰς Παρισίους, τὴν τρίτην εὐθὺς ἐβδομάδα μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς νόμφης της. Ἐκεῖ ἐβλεπε καθ' ἐκάστην ἡ Αὐγὴ τὴν μητέρα της, ἐξήρχετο μετ' αὐτῆς εἰς περίπατον, καὶ περιπαθῶς τὴν ἠγάπησε. Τὴν περιπαθῆ δὲ ταύτην στοργὴν πολλαχοῦ τῶν Ἀπομνημονευμάτων της ὁμολογεῖ, καίτοι μὴ παραιοπῶσα τὰ ἐλαττώματα τῆς μητρὸς αὐτῆς. Ἡ ἐν τῇ μεγαλοπόλει ὁμῶς διαμονὴ τῆς παιδὸς ὀλίγον διήρκεσε, καὶ μετὰ μικρὸν ἐπέστρεψε πάλιν ἡ Αὐγὴ πρὸς τὴν μάμμην της ἐν Nohant, ὅπου καὶ διέμεινε μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν δεκατριῶν ἐτῶν, διδασκομένη παρὰ τοῦ γηραιοῦ Δεσάρτρ καὶ τῆς μάμμης της συγχρόνως. Χάριν αὐτῆς ἐσπούδασε τότε πολλὰ ἀπὸ τῶν πράγματα, ὡς ἀποκαλεῖ ἡ Σάνδη τὰ λατινικὰ, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν μετρικὴν καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἠρέσκειτο δὲ μόνον μανθάνουσα ἱστορίαν, γεωγραφίαν, φιλολογοίαν καὶ ἰδίως μουσικὴν, ἣν ἐδίδασκεν αὐτὴν ἡ γραίᾳ της μάμμη, διακεκριμένη καὶ πλήρης αἰσθητικῆς μουσοεργίας, καθ' ἃ διὰ μακρῶν πανηγυρίζει αὐτὴν ἡ ἔγγονή της. Καὶ τὴν μουσικὴν ὁμῶς ἀηδίασε καὶ ἀπέμαθε βραδύτερον, ὅτε, ἀντὶ τῆς μάμμης της, ἔσχε διδάσκαλον Gaillard τινὰ, πρόσωπον γελοῖον καὶ ἄψυχον, μὴ ἐννοοῦν ἄλλως τὴν μουσικὴν ἢ ὡς ἀπλὴν τῶν δακτύλων εὐκίνησιαν. «Ἄν ἐξηκολούθουν, λέγει που τῶν Ἀπομνημονευμάτων της ἡ Σάνδη, διδασκομένη τὴν μουσικὴν παρὰ τῆς μάμμης μου ἤθελον γίνεαι μουσικῆ εἶμαι δὲ πρὸς τοῦτο πεπλασμένη, καθότι τὸ ἐν τῇ μουσικῇ ὥραϊον μοὶ ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν καὶ μετὰ μαγεύει πολὺ πλείοτερον ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ὥραϊα τέχνῃ».

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῆς ἐν Nohant διαμονῆς της χρονολογοῦνται αἱ πρώται συγγραφικαὶ καὶ τῆς Σάνδης ἀπόπειραι. «Δὲν διήρκεσαν ὁμῶς αὗται πολὺ», λέγει ἡ Γεωργία ἐν τῷ δεκάτῳ τό-

μῳ τῆς Αὐτοβιογραφίας της. Ἐγράψα πολλὰς περιγραφὰς, μίαν τῆς Μελανθῆς κοιλάδος, ἄλλην μέρους τινὸς ὅπου συχνάκις περιεπάτου, καὶ τρίτην θερνῆς τινὸς σελινοφεγγουὺς νυκτός. Τόσα μόνον ἐνθυμούμαι ἢ δὲ μάμμη μου εἶχε τὴν ἀγαθότητα νὰ κηρύττῃ εἰς πάντας, ὅτι τὰ ἔργα μου ἐκεῖνα ἦσαν ἀριστουργήματα. Ἐκ τῶν φράσεων ὁμῶς, αἵτινες παρέμειναν ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ μνήμῃ μου, κρίνω ὅτι τὰ ἀριστουργήματα ἐκεῖνα ἦσαν μόνον ἄξια τοῦ... cabinet. Ἄλλ' ἐνθυμούμαι ἐπίσης, καὶ τοῦτο μοὶ προξενεῖ πολὺ μείζονα εὐχαρίστησιν, ὅτι παρὰ πάντας τοὺς ἔμφρονας ἐπαίνους τῆς μάμμης μου, οὐδόλως ἐμεθύσθη ἐκ τῆς μικρᾶς μου ἐκείνης ἐπιτυχίας. Ἠσθανόμην ἔκτοτε ὅτι πάντοτε ἠσθανόμην καὶ αἰσθάνομαι: ὅτι δηλ. οὐδεμίαν τέχνην δύναται νὰ ἀποδώσῃ τὸ θέλγητρον καὶ τὴν δρόσον τῆς ὑπὸ τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως προξενουμένης ἐντυπώσεως, ὡς οὐδεμίαν ἐπίσης ἔκφρασις δύναται νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν καὶ τὸ αὐθόρμητον τῶν ἐνδομύγων ἡμῶν συγκινήσεων. Ὁ ἐνθουσιασμὸς, ὁ ἠμεθυσμὸς, τὸ πάθος, ἡ ὁδύνη δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκφρασθῶσιν ἐπαρκῶς ὑπὸ τῆς τέχνης, ἔστω αὕτη οἰαδήποτε καὶ οἰοσδήποτε ὁ τεχνίτης. Ἄς μὲ συγχωρήσωσιν οἱ ἀριστοτέχναι: σέβομαι καὶ ἀγαπῶ αὐτοὺς, ἀλλ' οὐδέποτε μοὶ ἀπέδωκαν ὅτι μοὶ ἔδωκεν ἡ φύσις, ὅτι ἐγὼ αὐτὴν μυριάκις συνηθάθησα ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀποδώσω εἰς τοὺς ἄλλους». Τὴν περικοπὴν ταύτην παρεθῆκαμεν ὡς σοβαρὰν διδασκαλίαν τῶν παρ' ἡμῖν ἐτάξιμην καὶ ἀπερίσκεπτον τεινόντων τὴν χεῖρα εἰς τοῦ συγγραφέως τὸν κάλαμον, τῶν ἀξιούντων παραδόξως νὰ πλουτίσωσιν ἐκ τῆς ἰδίας πτωχείας τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ ὑπολαμβανόντων εὐχερῶς, ὅτι ἐκ τῆς ξηρᾶς τοῦ ἐγκεφάλου των πέτρας δύναται νὰ ἀναβλύσῃ τὸ νῆμα τοῦ Μωϋσέως.

Φαίνεται ὁμῶς, ὅτι ἡ Σάνδη παρήτησε τὰς πρώτας της ἐκείνης φιλολογικὰς ἐργασίας, ἀποθάρβυνθεισα μᾶλλον ἐκ τῆς εἰρωνείας καὶ τῆς χλεύης, ἃς ἀπήντησαν αὐτῇ παρὰ τῇ μητρί της, εἰς ἣν ἔσπευσε νὰ τὰς ἀποστείλῃ. Ἐκτοτε δὲ, μέγα τι ἄλλο ἀντὶ τῶν μικρῶν ἐκείνων ἐπιβαλομένων, συνέλαβε τὸ πρῶτον τὴν ἰδέαν τοῦ μεγάλου αὐτῆς ἀνεκδότου μυθιστορηματος, ὡς τὸ ἀποκαλεῖ, τοῦ Κοραμβῆ, ὅπερ ὁμῶς οὐδέποτε ἔγραψε, καὶ οὕτως πολλὰ ἀλληλοδιδόχως κεφάλαια ἐποίησε καὶ κατέστρεφεν ἐν τῇ κεφαλῇ της. Ὁ Κοραμβῆ οὗτος ὑπῆρξε δι' αὐτὴν, ὡς λέγει, τὸ φανταστικὸν σύμβολον τῆς ἰδανικῆς της θρησκείας. Τοσοῦτο δὲ ἐνεσαρκώθη ἐν αὐτῇ τὸ παράδοξον τοῦτο γέννημα τῶν θρησκευτικῶν αὐτῆς ἠμεθυσμῶν, ὥστε βαθμυδὸν ἠσθάνθη καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ τῷ προσφέρῃ λατρίας καὶ νὰ τῷ ἀνεγείρῃ βωμὸν, ὡς ἄλλοτε ὁ Γκαίτε εἰς τὸ φῶς. Ἐξέλεξε δὲ πράγματι πρὸς τοῦτο μονῆρὸς τι σπήλαιον ἐν τοῖς περιχώροις, καὶ σήσατα ἐκόσμησεν ἐν αὐτῷ τὸν βωμὸν

τοῦ ἀγνώστου της θεοῦ, καὶ ἀναθήματα τῷ προσέφερεν ἐκ νοπῶν ἀνθῶν καὶ καθ' ἐκάστην μετέδωκεν ἐκεῖσε κρύφα εἰς προσκύνησιν. Αἶφνης ὁμῶς ἀνεκαλύφθη τὸ κρύφιον προσκύνημα, ἢ δὲ Αὐγὴ ἀηδίασα τὸν βεβηλωθέντα βωμὸν της τὸν ἐγκατέλιπε, καὶ ἡ φανταστικὴ της ἐκείνη θρησκεία κατέρρευσε καὶ ἐξηνεμώθη.

Τοιαύτη, περίεργος πάντως καὶ ἀλλόκοτος, ἦν ἡ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τῆς κόρης, ὅτε, ἔνεκα τοῦ ταρχώδους χαρακτῆρος καὶ τοῦ πείσματος, ὅπερ ἤρξατο ἀναφαινομένου παρ' αὐτῆς, ἀπεφάσιεν ἡ μάμμη, τῇ συναινέσει τῆς μητρὸς αὐτῆς, νὰ εἰσαγάγῃ τὴν Αὐγὴν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν ἐν Παρισίοις Ἀγγλίδων Ἀδελφῶν (Augustines Anglaises), ὅπου τρία ὅλα ἔτη διήγαγεν ἡ ἡρώς ἡμῶν, ἀπὸ τοῦ δεκάτου τρίτου μέχρι τοῦ δεκάτου ἔκτου τῆς ἡλικίας της. Πολλοὶ τῶν βιογράφων αὐτῆς, ὀνομαστὶ δὲ ὁ γάλλος Mirecourt, φαντασιοκοποῦντες χάριν τοῦ παραδόξου καὶ ἐξ ἐπινοημάτων ἀρτύοντες τὴν διήγησιν αὐτῶν, ἰσχυρίζονται ὅτι δεκαπενταετῆς ἡ Σάνδη ἐγνώριζεν ἤδη ἀάλλιστα ἰππασίαν, χορὴν καὶ ὄπλασιάν. Πλὴν ταῦτα πάντα εἰσι μυθολογήματα. Τοῦναντίον δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἡ Σάνδη εἶχε μεταβληθῆ εἰς θεοβλαβῆ καὶ σκεπτικὴν δεσποινίδα, ὡς μετ' ὀλίγον θέλομεν ἴδει, πᾶν ἄλλο διζλογιζομένη ἢ ὄπλα καὶ ξίφη.

Ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Ἀγγλίδων Ἀδελφῶν, ὅπου ἐκλεῖσε τὴν Αὐγὴν ἡ τῆς μάμμης καὶ τῆς μητρὸς της στοργή, ἐξηκολούθησεν αὐτὴ, πλὴν τῶν σπουδῶν της, εἰς ἃς μετὰ ζήλου καὶ παραδόξου ἄλλως ἐνδελεχεῖς ἠσχολεῖτο, τὴν κατὰ διάνοιαν μυθιστορικὴν της παραγωγὴν, ἣν εἶχεν ἀρχίσει ἐν Nohant διὰ τοῦ Κοραμβῆ. Ἡ ἀδιάκοπος δ' ἐκείνη σκέψις καὶ ἀναπόλησις, ἡ συνεχὴς καὶ ἐπίμονος ἀφαίρεσις καὶ φανταστικῆς τῆς κορασιδὸς ὑπῆρξεν, κατὰ πάσαν πιθανότητα, ἀφορμὴ τῆς πρώτης ἐκείνης θρησκευτικῆς τροπῆς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς ἡμετέρας ἡρώιδος, ἣν τοσοῦτον εὐγλώττως ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἀπιθάνως συνάμα περιγράφει ἐν τοῖς Ἀπομνημονευμασιν αὐτῆς, καὶ ἣτις μετέβαλε διὰ μιᾶς τὴν ἀμέριμον καὶ φιλοπαίγμονα κόρην εἰς θεοβλαβῆ καὶ θρησκομανῆ σχεδὸν ἀσκήτριαν. Ὄρας ὀλοκλήρους ἐγονυπέτει ἡ νεαρὰ κορασις ἐπὶ τῶν ψυχρῶν μαρμαρίνων πλακῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ μοναστηρίου, μακρὰς δὲ καὶ αὐτοσχεδίους ἀπέτεινε εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον προσευχάς, καὶ ἐσκληραγωγεῖτο σωματικῶς πρὸς ψυχικὴν αὐτῆς σωτηρίαν, καὶ διενόηθη τέλος νὰ καλύψῃ ἔσσει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς διὰ τοῦ πέπλου τῆς καλογραίας.

Αἱ μοναστικαὶ αὗται καὶ ἀσκητικαὶ ὀρέξεις ἐτρόμαξαν τὴν γραίαν μάμμην τῆς Σάνδης τοσοῦτον, ὥστε ἐξήγαγεν αὐτὴν ἀμελητῆ τοῦ μοναστηρίου καὶ τὴν ἀνεκάλεσεν εἰς τὸ φῶς καὶ τὴν χλόην τῆς ἐξοχῆς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν

ὕμνῃ ἀγροτικὸν βίον τῆς ἐν Nohant διαμονῆς. Ἐκεῖ παρεδόθη ἡ θερμὴ καὶ εὐφάνταστος νεῆνις εἰς πλήρη τῶν μυστικῶν αὐτῆς πόθων ἀπόλαυσιν, διατρέχουσα ἔφιππος τὰ περίχωρα, παραδιδόμενη εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αὐτῆς ποιητικῶς ἠμεθυσμοὺς, ἀποθαυμάζουσα τὰς καλλολογὰς τῆς γραφικωτάτης κοιλάδος τοῦ Βερόν, ἣς ἀπηθανάτισε κατόπιν τὰ θέλγητρα ἐν τῇ Βαλεντίνη, καὶ καταδιβρώσκουσα μονῆρῶς ὑπὸ τὴν σκιὰν ἀνθούσης φιλλύρας τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦ Σατωβριάν καὶ τὰς παραδοξολογίας τοῦ Ρουσσώ, οὕτως ἡ ἐπίδρασις κατὰ τὰς ἰδέας καὶ τὸ ὕφος παρέμεινε μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν τελευταίων τῆς γραφίδος της προϊόντων. Ἀπὸ τοῦ Πνεύματος δὲ τοῦ Χριστιανισμοῦ μετέπεσε βαθμυδὸν εἰς τὴν Ἀττάλαρ καὶ τὸν Περὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Κοινωνικοῦ Συναλλάγματος εἰς τὴν βυρῶνειον ποίησιν καὶ φιλολογοίαν, καὶ ἐνεφορήθη οὕτω πάσης ἐκείνης τῆς μισανθρώπου καὶ μισοκόσμου φιλολογίας, ἣν οἱ πρωτάρχει τῆς ῥομαντικῆς ποιήσεως εἶχον καταστήσει τοῦ συμφυοῦ, καὶ ἣς τοσοῦτον ἦσαν εὐχρη αἱ ἀραὶ καὶ τοσοῦτον μελωδικαὶ οἱ κοπετοὶ καὶ οἱ θρηνοί.

Ταῦτα ἰδίως τὰ σύγχρονα τότε καὶ μεγαλοῦ βήμονα καὶ γοητευτικὰ προϊόντα τῆς ῥομαντικῆς σχολῆς ἀνεγίνωσκε πλήρης ἐκστάσεως ἡ ὀκτὼ μόλις καὶ δεκάετις κόρη παρὰ τὴν κλίνην τῆς γηραιᾶς καὶ νοσοῦσης μάμμης της, καὶ ἡ νεαρὰ της καρδίαν, ἀλγοῦσα ἐπὶ φανταστικῆς συμφοραῖς καὶ στεναζούσα πρὸς ἀληθῆ ψευδῆ καὶ πλαστὰ, δὲν ἐβλεπεν ἴσως οὐδ' ἐμάντευε τὸ ἐπερχόμενον κατ' αὐτῆς μέγα δυστύχημα, τὸν μετ' ὀλίγας μόλις ἡμέρας θάνατον τῆς ἀγαθῆς της προμήτορος.

Ὁ θάνατος οὗτος ὑπῆρξε διὰ τὴν Σάνδην ἀρχὴ νέων λυπηρῶν περιπετειῶν καὶ ἀρετηρία βιωτικῶν περισπασμῶν λίαν ἀλγεινῶν διὰ τὴν νεαρὰν αὐτῆς καρδίαν. Ἡ μάμμη της ἐκληροδοῦται αὐτῇ ἐν διαθήκῃ τὸ ἐν Nohant κτῆμα, ἀπῆται ὁμῶς ῥητῶς νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ νόμφη της τῆς ἀνατροφῆς τῆς θυγατρὸς της, καὶ νὰ ἀνατεθῇ αὕτη εἰς ἄλλον συγγενῆ ἐπίτροπον. Τοῦτο ἐξηρέτισεν, ἐννοεῖται, τὴν μητέρα τῆς Σάνδης: οὐ μόνον δὲ δικαστικῶς ἐπεχείρησε νὰ διεκδικήσῃ τὰ μητρικὰ της δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ μέχρις ὕδρευος τοῦ τάφου τῆς πενθερᾶς της προσέβη, καὶ ἡ διαγωγή της ἐν γένει ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε μάλως ἐπίκρανε καὶ ἀπεξένωσεν αὐτῆς τὴν καρδίαν τῆς θυγατρὸς της. Καὶ ὑπέδειξε μὲν τὰ κατ' ἀρχὰς ἡ νεῆνις τὴν διαθέσιν αὐτῆς, ὅπως ἀποχωρήσῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀφοῦ κατ' οὐδένα λόγον τῇ ἐπατρέπετο νὰ μείνῃ ἐν Nohant: ἀλλ' ἠναγκάσθη ὁμῶς ἐπὶ τέλους νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἄκαμπτον τῆς μητρὸς της θέλησιν, καὶ νὰ μεταβῇ μετ' αὐτῆς εἰς Παρισίους, μακρονομένη πάντων τῶν πατρικῶν της συγγενῶν. Βαρεῖα καὶ

ἀλγεινή ὑπῆρξε διὰ τὴν Σάνδην ἡ χρονικὴ αὐτὴ περίοδος τῆς ἐν Παρισίοις διαμονῆς τῆς. Οἱ πρὸς αὐτὴν τρόποι τῆς μητρὸς τῆς ἦσαν τοσοῦτον τραχεῖς, καὶ τὸ ἦθός τῆς ἐν γένει τοσοῦτον ἐξηρηθισμένον, καχυπόπτον καὶ ἀφόρητον, ὥστε ὁ βίος τῆς νέας κόρης κατέστη ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀληθῆς βάσανος, καὶ κατὰ πτωσις παντελῆς σωματικῆς τε καὶ ἠθικῆς ἐπῆλθεν ἀπειλοῦσα τὴν ὑπαρξίν τῆς· τὰς δυσἀρέστους ταύτας ἡμέρας τοῦ βίου τῆς μετὰ πολλῶν λεπτομερειῶν, λίαν δυσκρῆστων διὰ τὸν ἀναγνώστην, διηγείται ἡ μεγάλη μυθιστοριογράφος ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ τῆς· ἐπιθυμητὸν ὅμως ἤθελεν εἶναι νὰ ἔλειπον πάντῃ αἱ ὀψιμοὶ αὐταὶ καὶ ἀνεπαρκεῖς ἀντεγκλήσεις ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τῆς Σάνδης. Ὅσον τις καὶ ἂν ἦνε μεγάλη γυνή, λέγει δικαίως εἰς τῶν νεωτάτων γερμανῶν βιογράφων τῆς, ἄτοπον πάντοτε καὶ ἄκοσμον εἶνε νὰ ἀναλύη μετ' αὐταρέσκου λεπτομερείας τὰ παρπτώματα μητρὸς καὶ νὰ βεβαιῶσιν ὅτι ὀλίγου δεῖν ὑπελάμβανεν αὐτὴν παράφρονα.

Ἡ ἠθικὴ αὐτῆς κόρης κατάστασις δὲν ἠδύνητο ἐπὶ τέλους· νὰ διαφύγῃ οὔτε διέφυγε τὸ μητρικὸν ὄμμα. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ καθημερινῆς ἀναστροφῆς· ἐκατέρωθεν δυσφορήτου, ἀπεφασίσθη τέλος ἐκ κοινῆς συμφωνίας νὰ μεταβῇ ἡ Αὐγὴ καὶ διαμείνῃ χρόνον τινὰ εἰς τὴν ἐξοχὴν. Οὕτω μετέβη καὶ διέμεινε μῆνας τινὰ εἰς Plessis, πρὸ ἀγαθῆς τιμῆς καὶ φιλοξενίας οἰκογενεῖας, ἧς ὁ ἥρεμος βίος ἐπανήγαγε βαθμηδὸν τὴν γαλήνην εἰς τὴν νοσοῦσαν τῆς Σάνδης καρδίαν, καὶ συνετέλεσεν εἰς ἴασιν τῶν ἠθικῶν αὐτῆς πληγῶν.

Ἐκεῖ, ἐν τῇ γαλήνῃ τῆς ἐξοχῆς, ἐν μέσῳ τῆς ξενιζούσης αὐτῆς ἀγροτικῆς καὶ ἀπλῆς οἰκογενεῖας, ἠγάπησε βαθμηδὸν ἡ νεάνις τὸν ἕγγαμον καὶ οἰκογενειακὸν βίον, καὶ ἤρξατο ἀποβάλλουσα τὰς κατὰ τοῦ γάμου προλήψεις, αἵτινες εἶχον τῶς ὑπαγορεύσει τὴν ἐπίμονον αὐτῆς ἄρνησιν, ὁσᾶκις τῇ ἐγίνετο λόγος περὶ γάμου.

Β'

Βιογράφοι τινὲς τῆς Σάνδης ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἡ γράψασα τὴν *Balzerin* ἐνυμφεύθη παρὰ τὴν θέλησίν τῆς, καὶ ὅτι ὁ σύζυγος αὐτῆς Κασιμίρ Δυδεβάν ἐξελέγη καὶ τῇ ἐπεδύληται παρὰ τῶν συγγενῶν τῆς. Ἴνα δὲ μάλιστα πιθανολογήσῃ τὰ ἱστορήματα ταῦτα, παρέστησαν αὐτὸν «ὡς ἔχοντα φαλακρὸν τὸ μέτωπον, πολὺν τὸν μύστακα καὶ φοβερὸν τὸ βλέμμα, ὡς ἄρχοντα φοβερὸν, οὐ ἐνώπιον ἔτρεμον πάντα, σύζυγος καὶ ὑπηρετῆς, Ἴπποι καὶ κύνες», ἐκρυσσόζοντες εἰς τὸν ἀγαθὸν Δυδεβάν τὰς φράσεις δι' ὧν ἡ Σάνδη περιγράφει τὸν σύζυγον τῆς Ἰνδιάνης συνταγματάρχου Δελμάρ. Ἄλλοι ἔπλασαν αὐτὸν ἄξιοματικὸν, ἄλλοι τὸν ἐδημιούργησαν μαρκήσιον. Πάντα ὅμως ταῦτα ἀποδεικνύονται προδήλως μῦθοι, ἐξ ὧν ἀπλούστατα καὶ λίαν πιστευτῶς ἱστορεῖ ἡ ἡρωὶς ἡμῶν ἐν τῇ

Αὐτοβιογραφίᾳ τῆς, ἀφηγουμένη τὰ κατὰ τὸν γάμον αὐτῆς. Τὸ ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ἡ νεάνις ἐγνώρισεν τὸν Δυδεβάν παρὰ τῇ ξενιζούσῃ αὐτῆν οἰκογενεῖα· ὅτι ἤρεσαν αὐτῇ οἱ ἀγαθοὶ καὶ προσήνεγοι τρόποι· ὅτι ἐξ ἰδίας αὐτοβουλίας ἀπεδέξατο τὰς περὶ γάμου προτάσεις τοῦ ξανθοῦ καὶ εἰκοσιεπταετοῦς μόλις νέου· καὶ ὅτι καθ' ὅλας τὰς περὶ τοῦ συνοικεσίου τούτου διαπραγματεύσεις ἡ μήτηρ τῆς μόνη παρενέβλεπεν ἐνίοτε τὰς ἰδιοτρόπους αὐτῆς ἐνατάσεις.

Οὕτως ἡ νεάνις Αὐγὴ μετεβλήθη τὴν 10 (22) Σεπτεμβρίου 1822 εἰς Κυρίαν Δυδεβάν, καὶ κατώκησε μετὰ τοῦ συζύγου τῆς τὸ κτήμα Nohant οὗτινος ἦτο πλέον ὀριστικὴ καὶ ἀδικριολογικὴ δέσποινα. Δὲν ἔζησεν ὅμως εὐτυχῶς μετὰ τοῦ νεαροῦ τῆς συμβίου· οὐχὶ διότι οὗτος ὑπῆρξε τραχὺς πρὸς αὐτὴν, τυραννικὸς τοὺς τρόπους καὶ φιλάργυρος, ὡς ἱστοροῦσι τινὲς τῶν εὐαρέστως μυθολογούντων βιογράφων τῆς, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ μόνον διότι ὁ τε πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς κόσμος τῆς ἡμετέρας ἡρωίδος δὲν ἀνταπεκρίνετο οὔτε συνεφώνει πρὸς τὰς βιωτικὰς ἐξελίξεις ἀγαθοῦ ἀγρότου, συγκεκριαλιστοῦ ἀπαντα τὸν σκοπὸν τοῦ βίου εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, εἰς τὴν ἀνατροπὴν δαμάλεων καὶ τὴν περιποίησιν κυνῶν καὶ ἵππων. Καὶ συνηθίσθη μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ μέλλουσα μυθιστοριογράφος, ὅτι οἰκοδέσποινα σημαίνει κυρίαν καὶ ἐπιμελήτριαν τοῦ οἴκου, ὅτι τοῦ γάμου ἀποστολὴ δὲν εἶνε ἡ δημιουργία κόσμου ἰδανικοῦ καὶ παραδείσου ἀπολαύσεων εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ ὅτι ἀνάγκη ἀπαραίτητος ὑπῆρχε δι' αὐτὴν νὰ ἐπιμεληθῇ τοῦ οἴκου τῆς, ἀσχολούσα τὰς λεπτομερεῖς αὐτῆς χειρὰς εἰς οἰκιακὰς ἐργασίας· συναισθανομένη δὲ τοῦτο οὐδὲν εὐδελῶς εἰδίτασσε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς οἰκονομικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ συζύγου τῆς. Εἶχεν ὅμως οὐχ ἥττον ἐκ νεαρῆς αὐτῆς ἡλικίας, ἐκ φύσεως καὶ ἐξ ἀνατροφῆς, ἀποκτήσει ἕξεις ἐλεημοσύνης καὶ μεγαλοδωρίας, αἵτινες δυσκόλως ἢ μάλλον εἰπεῖν οὐδαμῶς συνεβιάζοντο πρὸς τὸν λίαν περιωρισμένον χρηματικὸν προϋπολογισμὸν, ὅν ἐπέβαλλεν αὐτῇ ὁ Κ. Δυδεβάν, ἀναμνηστικῶν ἐκάστοτε, ὅτι τὸ κτήμα τοῦ Nohant δὲν εἶχε πρόσσοδον ἐπαρκῆ εἰς τὰς μεγαλοδωρίας καὶ δαπανηρὰς ὀρέξεις τῆς δεσποίνης του. Πολλὰ ὑπῆρξαν καὶ ποικίλαι αἱ λυπηραὶ περιπέτειαι τῶν πρώτων τοῦ γάμου αὐτῆς ἐτῶν· μακρὰ δὲ πάντως ἂν μὴ καὶ ἄσκοπος ἤθελεν ἀποθῆ ἡ λεπτομερὴς αὐτῶν ἐξιστόρησις, ὧν τὰ καθέκαστα δύναται νὰ ἀνεύρῃ ὁ περιεργότερος τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τῆς Σάνδης καὶ ἐν τῷ μυθιστορηματικῷ αὐτῆς «Ἐπιστολαὶ Ὀδοιπόρου». Ἀρκεῖτω δὲ τοῦτο μόνον, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἡμετέρας διηγήσεως, νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ὑπάρχουσα ἤδη καὶ αὐξοῦσα ὀλονὲν μεταξὺ τῶν δύο συζύγων διάστασις ἐκορυφώθη τέλος διὰ τῆς δικαίας ζηλοτυπίας, ἣν

ἐνέπνευσεν εἰς τὸν ἀγαθὸν ἀγρότην Δυδεβάν ἡ ἐν τῷ κτήματι τοῦ Nohant διαμονὴ τοῦ νεαροῦ τότε σπουδαστοῦ καὶ νῦν διασῆμου λογογράφου καὶ ἀκαδημαϊκοῦ τῆς Γαλλίας Ἰουλίου Σανδώ, καὶ τοῦ βοτανικοῦ Νερῶ, ὃν ἀπηθανάτισσε κατόπιν ἡ Σάνδη ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Malgache. Παρατρέχομεν ἐπομένως, καὶ διὰ πολλοῦ· ἄλλους λόγους, τὰς λεπτομερεῖς ταύτας, καὶ παραμένομεν μικρὸν εἰς τὸ σπουδαιότατον διὰ τὸν φιλολογικὸν βίον τῆς Σάνδης γεγονός, τὸν πρῶτον αὐτῆς χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ συζύγου τῆς, ἐπελθόντα ἐκ κοινῆς αὐτῶν συμφωνίας, καὶ ἐπὶ τῇ πενιχρῇ χορηγίᾳ 250 φράγκων κατὰ μῆνα εἰς τὴν ἡμετέραν ἡρωίδα. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἦν, ἰννοεῖται, ἀσήμαντον καὶ ἀνεπαρκὲς ὅλως εἰς διατροπὴν τῆς νεαρᾶς μητρὸς καὶ τοῦ μικροῦ τῆς θυγατρῆς, ὅπερ εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτῆς εἰς Παρισίους, ἐγκαταλιπούσα τὸν υἱὸν τῆς παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Διενόηθη λοιπὸν ἡ Σάνδη νὰ εὕρῃ πόρον ζωῆς ἐν τῇ γαλλικῇ μεγαλοπόλει διὰ τῆς ἐργασίας τῆς, ὅπως δι' αὐτοῦ οὐ μόνον ἐπαρκῆ εἰς τὰς καθημερινὰς βιωτικὰς τῆς ἀνάγκας, ἀλλὰ καταστήσῃ συνάμα προσιτὰς εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλας τινὰς διανοητικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς ἀπολαύσεις, καὶ ἰδίως τὰς ἀπὸ τοῦ θεάτρου, ἀς ἐκθύμως ἐπόθει. Ἐπεδόθη τότε εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἤρχισε χρωματίζουσα ῥιπίδια καὶ καπνοθήκας, καὶ ἀπετόλμησε μάλιστα νὰ προσωπογραφήσῃ τὴν θυρωρὸν τῆς. Ἄλλ' ἡ προσωπογραφία ἀπέτυχε· τὰ ἐπὶ τῶν ῥιπίδιων δὲ ἀνομογράφηματα μικρὸν καὶ σπάνιον ἀπέφερον κέρδος. Μάτην ὑπεβάλλετο ἡ Γεωργία εἰς τὰς βαρυστάτας τῶν οἰκιακῶν ἐργασιῶν, καθαιρούσα μόνη τὸ μικρὸν τῆς δωμάτιον, καὶ πλύνουσα ἰδίως χεραὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ τοῦ τέκνου τῆς ἐνδύματα. Αἱ πρόσδοαί τῆς ἦσαν πενιχραὶ καὶ μόλις μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐπῆρκον εἰς τὰς καθημερινὰς καὶ ἐπιεικούσας αὐτῆς ἀνάγκας.

Τότε ἐπῆλθεν αὐτῇ ἡ ἰδέα τῆς εἰς ἄνδρα μεταμπίσεως, —λόγῳ οἰκονομίας. Ἐπὶ τούτου δὲ παρεχόμεν νῦν τὸν λόγον εἰς τὴν Σάνδην αὐτὴν, ἀφηγουμένην ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ τῆς μετὰ πολλῆς ἀφελείας καὶ χάριτος τοὺς λόγους καὶ τὰς λεπτομερεῖς τοῦ παραδόξου ἐκείνου καὶ πολλαχῶς παρεξηγηθέντος διαβήματός τῆς.

«Ἐβλεπον, λέγει, τοὺς καλοὺς μου συμπατριώτας, μεθ' ὧν εἶχον συζῆσει τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, ζῶντας ἐν Παρισίοις ἐκ μικρῶν καὶ πενιχρῶν ὡς ἐγὼ, καὶ ὅμως ἐνημέρους εἰς πᾶν τὸ ἐνδιαφέρον τὴν νοήμονα νεότητά. Τὰ φιλολογικὰ καὶ πολιτικὰ συμβεβηκότα, αἱ ἀπὸ τῶν θεάτρων καὶ μουσικῶν συγκινήσεις, αἱ ἀπὸ τῶν ὄδων καὶ τῶν συλλόγων, πάντα ἦσαν αὐτοῖς προσιτὰ καὶ πάντα τὰ ἐβλεπον. Εἶχον κ' ἐγὼ ἰσχυρὰς κνήμας καὶ καλοὺς πόδας ὡς αὐτοὶ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ λιθοστρώματος τῶν Παρισίων ἤμην ὡς πλοῖον ἐπὶ τοῦ πάγου. Τὰ λεπτά μου ὑποδήματα διε-

ῥῆγγυντο ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἐπὶ τῶν πηλοβατίδων ὠλισθαίνον· τὸ φόρεμά μου ἐσύρατο, καὶ δὲν ἤξευρον πῶς νὰ τὸ ἀνυψώσω. Ἥμην αἰωνίως πλήρης βορβόρου καὶ κατάκοπος, εἶχον διαρκῆ συνάγχην, καὶ ἐβλεπον μετὰ φοβερᾶς ταχύτητος καταστροφόμενα τὰ πέδιλα καὶ τὰ ἐνδύματά μου, —ἀφίνω δὲ, ὅτι τοὺς μικροὺς ἐξ ἐκικρόκου πατάσους μου ἐβρίκνον διαρκῶς αἱ ὑδρορροαί. Ταῦτα πάντα εἶχον ἀναλογισθῆ, πρὶν ἡ σκεψθῆναι νὰ κατοικήσω ἐν Παρισίοις, καὶ εἶχον ἐρωτήσῃ τὴν μητέρα μου, ἥτις ἐζῆ ἐκεῖ διὰ τρισεπίλων καὶ πεντακοσίων φράγκων κατ' ἔτος, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐνδυθῆ ἀπλῶς μόνον καὶ κοσμίως γυνή τις εἰς τὸ ἄθλιον ἐκεῖνο κλίμα, χωρὶς νὰ κλείεται ἐντὸς τῆς αἰκίας ἐξ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος. «Εὐκόλῳ εἶνε, μὲ ἀπήντησεν, εἰς τὴν ἡλικίαν μου καὶ τὰς ἐξεις μου· ὅτε ὅμως ἤμην νέα καὶ ὁ πατήρ σου δὲν εἶχε χρήματα, ἐφαντάσθη νὰ με ἐνδύσῃ ἀνδρικῶς. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ἡ ἀδελφὴ μου· οὕτω δὲ συνωδεύομεν πανταχοῦ ὡς ἄνδρες τοὺς συζύγους μας, ἐπηγαίνομεν εἰς ὅλας τὰς θέσεις τῶν θεάτρων, καὶ ἠλαττώσαμεν κατὰ τὸ ἡμῖς τὴν οἰκιακὴν μας δαπάνην». Ἡ ἰδέα αὐτῆ μοὶ ἐφάνη τὸ κατ' ἀρχὰς ἀστείαι, ἀλλὰ κατόπιν λίαν εὐφυής. . . . Κατεσκεύασα λοιπὸν εὐρὴν ἐπενδύτην ἐκ χονδροῦ φαιῖου ὑφάσματος, καὶ ὅμοιον ὑπενδύτην καὶ ἀναξυρίδας. Οὕτω δὲ, μετὸν φαιὸν μου ἐπίσης πῖλον καὶ τὸν χονδρὸν μου μάλλινον λαίμοδετην, ὁμοίαν πρῶτοστυφιοτήτην. Ἀνέκφραστος εἶνε ἡ εὐχαρίστησις ἣν μοὶ προϋξένεσαν τὰ ὑποδήματά μου. Μὲ ἤλθε νὰ κοιμηθῶ μαζὺ τῶν, ὡς ἄλλοτε ποτε ὁ μικρὸς μου ἀδελφός, ὅτε ἐφόρεσε τὸ πρῶτόν του ζευγὸς. Αἱ μικραὶ καρφωταὶ τῶν πτέρων μοὺ κατέστησαν ἀσφαλὲς τὸ λιθοστρώμα, καὶ διέτρεχον οὕτως ὑπόπτεροι τοὺς Παρισίους ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἐβνόμενον ὅτι ἡδυνάμην οὕτω νὰ περιέλθω τὸν κόσμον ὀλόκληρον».

Ἡ ἀνδρική αὐτῆ μεταμπίσεως ἠλάττωσεν, ἐννοεῖται, τὰς δαπάνας τῆς Σάνδης, δὲν νύξησεν ὅμως καὶ τοὺς χρηματικούς τῆς πόρους. Τοιοῦτους δὲ διενόηθη τέλος νὰ ἐπιδιώξῃ διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ καλάμου τῆς μάλλον ἢ τοῦ ζωγραφικοῦ χρωστικῆς, ὃν εἶχε μεταχειρισθῆ τὸ κατ' ἀρχὰς. Ἐγραψεν οὕτως ἐν μυθιστορηματικῇ καὶ τὸ ἔφερον εἰς τὸν πατριώτην τῆς Délatouche, ἀρχισυντάκτην τότε τοῦ *Figaro*. Ἄλλὰ τὸ μυθιστορηματικὸν κακὸν καὶ παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας· κακὰ δ' ἐπίσης ὑπῆρξαν καὶ τὰ πρῶτα αὐτῆς διὰ τὴν ἐφημερίδα τοῦ Délatouche ἀρθροῖδα, αἵτινα ἔγραψε τῇ παραγγελίᾳ τοῦ ἀρχισυντάκτου. Μετὰ θάνατον τῆς Σάνδης ἐδημοσιεύθη, ὅτι τὰ πρῶτά τῆς φιλολογικὰ ἔργα ὑπῆρξαν ἄρθρα ἐκδοθέντα ἐν τῇ *Revue et Gazette musicale* περὶ τούτων ὅμως οὐδὲν ἀναφέρει ἡ Γεωργία ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν αὐτῆς, ὡς ἐπίσης οὐδὲν λέγει περὶ τοῦ διηγήματος «*La Primadonna*», ὅπερ μετὰ

τὸν θάνατόν της ἀνευρέθη ἀληθῶς δεδημοσιευ-
 μένον ἐν τῇ Revue de Paris, καὶ ὅπερ δύναται
 σήμερον νὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ πρῶτόν της ἔργον.
 Οἰκιδήποτε ὅμως καὶ ἂν ὑπῆρξαν αἱ πρῶται φι-
 λολογικαὶ ἀπόπειραι τῆς Σάνδης, τὸ βέβαιον
 εἶνε ὅτι ὀλίγην ἀπήντησεν ἐνθάρρυνσιν παρὰ
 τοῖς ἀρμολογίαις ἐκ τῶν γνωρίμων της. Ὁ Κερατρὸν
 δὲν συνεβουλεύθη, τῇ παρετήρησεν ὅτι γυνὴ καὶ
 συγγραφεὺς εἰσὶ πράγματα ἀσυμβίβαστα ἢ πεν-
 θερά της τῇ ἀπηγόρευσε νὰ θέσῃ ἐπὶ τῶν μελ-
 λόντων βιβλίων της τὸ συζυγικόν της ὄνομα ὃ
 δὲ πολὺς τότε Balzac οὐδεμίαν ἠξίωσε προσο-
 χῆς τὰ συγγραφικὰ της δοκίμια. Ὁ μόνος ἐμ-
 ψυχώσας τὴν μέλλουσαν φιλολογικὴν δόξαν τῆς
 Γαλλίας ὑπῆρξεν ὁ Delatouche, ὅστις, θλέπων
 ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς Σάνδης ἦν ἡκίστα ἀρμολογί-
 ον εἰς παρασκευὴν καθημερινῆς τροφῆς διὰ τοὺς ἀ-
 ψυκίους τῶν Παρισίων οὐρανίσκου, συνεβού-
 λευσεν αὐτῇ νὰ καταλίπῃ τὴν σύνταξιν τοῦ Φι-
 γαρὸ καὶ νὰ γράψῃ μυθιστορήματα.

Συνέταξε τότε ἡ Σάνδη, συνεργασθεῖσα μετὰ
 τοῦ παλαιοῦ της γνωρίμου καὶ συγκατοίκου νῦν
 ἐν Παρισίοις Ἰουλίου Σανδώ, τὸ μυθιστόρημα
 Rose et Blanche, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου αὐτοῦ
 ἐτέθη τὸ ψευδώνυμον Jules Sand, καθότι οὐτε
 ἡ κυρία Δυδεβάν ἤθελε νὰ δημοσιευθῆ τὸ ὄνο-
 μά της, οὐτε ὁ Σανδὼ τὸ ἰδικόν του. Τὸ ἔργον
 ἠγοράσθη τῇ μεσιτεῖα τοῦ Delatouche παρὰ
 γηραιοῦ τινος βιβλιοπώλου ἀντὶ τετρακοσίων
 μόνον φράγκων ἦν δὲ καθόλου λίαν μέτριον,
 καὶ τοὶ πολλαχοῦ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ἐλέγγον
 τὴν μέλλουσαν ἀριστοτέχνιδα.

Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Rose et Blanche, πα-
 ρέμειναν ἔτι μικρὸν ἐν Παρισίοις ἡ Σάνδη, ζῶσα
 ἐν ματριότητι καὶ στενοχωρίᾳ μετὰ τοῦ συγκα-
 τοίκου αὐτῆς Ἰουλίου Σανδώ, εἴτα δὲ μετέβη εἰς
 Nohant, κατὰ τὰ ἀρχῆθεν μετὰ τοῦ συζύγου
 αὐτῆς συμπεφωνημένα, καὶ διέμεινεν ἐκεῖ τρεῖς
 μῆνας. Πρὶν ἢ ἀπέλθῃ ἐκ Παρισίων εἶχε συμφω-
 νῆσαι μετὰ τοῦ νεαροῦ της συνεργάτου τὴν ὑπό-
 θεσιν νέου μυθιστορήματος, ὅπερ ἔμελλε μὲν νὰ
 γραφῆ παρ' ἑκατέρου ἐξ ἡμισείας, ἐγγράφη ὅμως
 ὀλοκλήρως παρ' αὐτῆς, καὶ ἐπεκλήθη Ἰνδιάννα.
 Μακρὰ ὑπῆρξε φιλονεικία μεταξὺ αὐτῆς, τοῦ πα-
 λαιοῦ της συνεργάτου καὶ τοῦ ἐκδότου, περὶ τοῦ
 ὀνόματος, ὅπερ ἔμελλε νὰ παραστήσῃ εἰς τὸ
 ὄνομα τὸν συγγραφέα τοῦ νέου ἔργου. Καὶ ὃ
 μὲν ἐκδότης ἐπέμεινε ἀπαιτῶν τὸ ψευδώνυμον
 συμβολικὸν ὄνομα τοῦ πρώτου ἔργου τῶν δύο
 συνεργατῶν, ὃ δὲ Σανδὼ κατ' οὐδένα τρόπον
 συνήναι νὰ μετὰσχῃ διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος
 ἐργασίας εἰς ἡν οὐδόπως ἐνείχεται, ἡ δὲ ἡρωὶς ἡ-
 μῶν τέλος ἔμενε μετέωρος καὶ ταλαντευομένη,
 δισταζούσα νὰ παραδώσῃ τὸ ἀληθές της ὄνομα
 εἰς τὴν δημοσιότητα, ὅτε, ὡς ἀπὸ μηχανῆς Θεοῦ,
 ὁ Delatouche ἔκοψε τὸν δεσμὸν, προτείνας εἰς
 τὴν νεαράν μυθιστοριογράφον νὰ κρατήσῃ μὲν τὸ

ἡμισυ τοῦ παλαιοῦ ψευδωνύμου Jules Sand, νὰ
 προσθήσῃ δὲ εἰς τὸ ἡμισυ τοῦτο ἐν οἰονδήποτε
 κύριον ὄνομα τῆς ἐκλογῆς της. Ἡ νέα γυνὴ συγ-
 κατετέθη, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τῆς Ἰνδιάννης
 ἐτυπώθη τὸ πρῶτον τὸ νέον ψευδώνυμον Γεωρ-
 γία Σάνδη (George Sand), ὅπερ ἔμελλε κατό-
 πιν νὰ ἀπαθανατισθῇ διὰ τοσοῦτων ἀριστοτεχνι-
 μάτων.

Βιογραφούντες ἀπλῶς ἐνταῦθα τὴν Σάνδην,
 οὐδόπως σκοποῦμεν νὰ προβῶμεν εἰς οἰονδήποτε
 κριτικὴν τῶν ἔργων της ἐξέτασιν, καὶ ἀπέχουμεν
 ἐπομένως ἀπὸ τοῦδε οἰαδήποτε ἀναλύσεως τοῦ
 πρώτου αὐτῆς ἔργου, ὅπερ ὑπῆρξε συνάμα καὶ
 τὸ πρῶτόν της ἀριστοτεχνία. Τοῦτο μόνον ἐ-
 φειλομεν νὰ σημειώσωμεν καὶ σημειώμεν, ὅτι
 τὸ παράδοξον ἀφ' ἐνὸς περιεχόμενον τοῦ βιβλίου
 δι' οὗ ἐπαναστατικὸς κατεφέρετο πέλεκυς κατὰ
 τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν καὶ ἰδίως τοῦ ἀκρογων-
 νιαίου τῆς κοινωνίας λίθου — τοῦ γάμου, — ἀφ'
 ἑτέρου δὲ ἡ λαμπρὰ καὶ συνεσφιγμένη τῶν ἰδεῶν
 διαλεκτικὴ καὶ τὸ κάλλος τῆς γλώσσης μέγα
 ἐξήγειραν θόρυβον ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ τῆς
 Γαλλίας, ἀποτελούμενον ἐκ φανατικῶν πανηγυ-
 ρισμῶν καὶ σφοδρῶν συνάμα κκατακρίσεων τοῦ
 ἀγνωστοῦ καὶ ψευδωνύμου συγγραφέως. Πάν-
 τερες ἤθελον ν' ἀναγνώσων τὴν Ἰνδιάνναν πάν-
 τερες ἦσαν περιεργοὶ νὰ μάθων τίς ἄρα ἦτο ὃ ἐν
 μιᾷ νυκτί εἰς διάσημον ἐξ ἀσήμου ἀφυπνώσας
 George Sand, οὗτινος ὃ κάλαμος εἶχε τοσοῦτον
 ἀνδρικὰ τὰ νεύρα καὶ τοσοῦτον γυναικείαν συν-
 ἄμα τὴν περιπέθειαν καὶ τὴν λεπτότητα. Οὐκ
 ὀλίγον δὲ συνετέλεσαν εἰς ἐξαψιν τῆς πυρετώ-
 δους περιεργείας τοῦ κοινοῦ τὰ ἄρθρα τοῦ Ἰου-
 λίου Janin ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων»,
 τοῦ Γουστάβου Planché καὶ τοῦ S' Beuve ἐν
 τῇ νεοσυστάτῳ «Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων»,
 Καὶ ὃ ἐκδότης αὐτῆς Ἰνδιάννης, συναισθαν-
 θείς παραδόξως δι' ἐκδότην, ὅτι ὃ θρίαμβος τοῦ
 βιβλίου ἦν λίαν ὑπέρτερος τῶν ἐξακοσίων φράγ-
 κων, ἅτινα εἶχε πληρώσει διὰ τὴν πρώτην αὐ-
 τοῦ ἔκδοσιν, προσελθὼν εἰς τὴν εὐεργετιδὰ του,
 καθ' ἢ διηγείται ὃ ἄλλως μυθολόγος βιογράφος
 της Mirecourt, ἔσχισεν ἐνώπιον αὐτῆς τὸ συμ-
 βόλαιον καὶ τῇ προσέφερε χίλια φράγκα διὰ τὴν
 δευτέραν ἔκδοσιν. Τὸ μυστικὸν ὅμως τοῦ ὀνόμα-
 τος ἐξηκολούθησε διαμεινον τοιοῦτο πρὸς πάν-
 τας πλὴν ὀλίγων μόνον μεμνημένων, ἡ δὲ νεαρά
 γυνὴ, ἥς ἔστεφεν ἡδὴ τὸ μέτωπον ἡ δόξα, ἐξη-
 κολούθησε κρυπτομένη ὑπὸ ἀνδρικὰ ἐνδύματα,
 καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἐδημοσιεύθη τὸ
 δευτέρον αὐτῆς μυθιστόρημα, ἡ Balentinia.

Τὸ νέον τοῦτο ἔργον ἐκράτυεν ἔτι μάλλον
 καὶ κῦξησε τὴν φήμην τῆς Σάνδης καὶ τὸν περὶ
 τὸ ὄνομά της φιλολογικὸν πάταγον, τὰ ἐξ αὐτοῦ
 δὲ καὶ τῆς Ἰνδιάννης εἰσπραχθέντα τρισχίλια
 περίπου φράγκα συνετέλεσαν οὐ μικρὸν, ὡς ἡ
 ἡρωὶς ἡμῶν αὐτῇ ἀφελῶς ἐξομολογεῖται, εἰς

βαλτίωσιν τῶν οικονομικῶν της, καὶ τῇ ἐπέτρε-
 ψαν νὰ πληρώσῃ τὰ ὀλίγα της χρεῖα καὶ νὰ μι-
 σθῶσῃ ὑπὲρτερον πρὸς θεραπείαν τοῦ οἴκου της.
 Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἀποτέλεσμα τῶν ἐκ τῆς
 Ἰνδιάννης καὶ Βαλεντινῆς θριαμβῶν ὑπῆρξεν ὅτι
 ἠνοιζαν εἰς τὴν νεαράν καὶ διάσημον ἡδὴ μυθι-
 στοριογράφον τὰς πύλας τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν
 Δύο Κόσμων», τοῦ μοναδικοῦ τούτου καὶ ἀπαρ-
 μίλλου περιοδικοῦ συγγράμματος, ὅπερ ἀπὸ τῆς
 πρώτης του ἐκδόσεως μέχρι σήμερον, ὅτε ἀπωρ-
 φανίσθη τοῦ ἐπὶ πενήκοντα σχεδὸν ἔτη διεθυν-
 τοῦ του, ὑπῆρξε πάντοτε ἀδιαπτώτως τὸ πιστὸν
 κάτοπτρον τῆς φιλολογικῆς καταστάσεως τῆς
 Γαλλίας, καὶ ἡ διανοητικὴ οὕτως εἰπεῖν κοιτίς
 πάσης φιλολογικῆς αὐτῆς δόξης. Ἐν τῷ περιοδι-
 κῷ δὲ τούτῳ συγγράμματι ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶ-
 τὸν ἡ Σάνδη τὰ πλείστα τῶν ἔργων αὐτῆς, μετὰ
 τὴν Ἰνδιάνναν καὶ τὴν Βαλεντινήν, ἀρξαμένη
 ἀπὸ τῶν ἀποσπασμάτων τῆς τερατολόγου Λαι-
 λίας, ἅτινα μεθ' ἐξαετίας μόλις, κατὰ τὸ ἔτος
 1839, συνεπλήρωσε καὶ ἐξέδωκεν ἰδιαίτερως.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο
 Κόσμων» δημοσίευσιν τῶν πρώτων ἀποσπασμά-
 των τῆς Λαιλίας ὃ διεθυντῆς τῆς Ἐπιθεωρήσεως
 Buloz ἔδωκε γεῦμα εἰς τοὺς συνεργάτας του, τὸ
 γεῦμα δὲ τοῦτο ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς πρώτης
 μεταξὺ Ἀλφρέδου Μυσῆ καὶ Γεωργίας Σάνδης
 γνωριμίας, ἥτις κατέληξε βαθμηδὸν εἰς τὸν πα-
 ράδοξον ἐκεῖνον καὶ μυστηριώδη ἔρωτα, οὗτινος
 δὲν κατώρθωσεν ἔτι ὃ περιεργὸς κόσμος νὰ μάθῃ
 τὴν ἀληθειαν, οὐτε ἐκ τῶν αὐτοβιογραφικῶν τῆς
 ἡμετέρας ἡρωίδος σημειώσεων, οὐτε ἐκ τῶν με-
 ταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μυσῆ ἀνταλ-
 λαγέντων, δίκαν πολιτικῶν ἄρθρων, μυθιστο-
 ρημάτων : Elle et lui καὶ Lui et elle, οὐτε ἐκ
 τῶν ποικίλων ἀθυροστομιῶν τῶν βιογράφων της.
 Παρατρέχουμεν δὲ κατ' ἀνάγκην καὶ ἡμεῖς τὰς
 μυθιστορικὰς περιπετείας τῶν σχέσεων τούτων,
 περὶ ὧν οὐδὲν ἔχομεν δυστυχῶς ἀκριβῆς νὰ με-
 ταδώσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, καὶ
 τοσοῦτο μόνον, ὡς ἀναγκαῖον στοιχεῖον τῆς βιο-
 γραφικῆς ἡμῶν ἀφηγήσεως σημειώμεν, ὅτι μετὰ
 τοῦ νέου αὐτῆς φίλου Ἀλφρέδου Μυσῆ μετέβη
 ἡ Σάνδη εἰς Ἰταλίαν, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους
 1833 καὶ ἐπιστρέψασα ἐκεῖθεν μεθ' ὀλοκλήρου ἔ-
 τους ἀπουσίαν, ἐξέδωκε, δίκαν μυθιστορήματος,
 τὰ ἀπομνημονεύματα τῆς ἐν Ἰταλίᾳ μετ' ἐκεί-
 νου διαμονῆς της, ὑπὸ τὸν τίλον : Le Secretaire
 intime. Ἄγνωστον εἶνε ἂν ὃ μέγιστος τῶν νεω-
 τέρων λυρικῶν ποιητῶν τῆς Γαλλίας ὑπῆρξεν ἀ-
 ληθῶς ἰδιαίτερος γραμματεὺς, καὶ οὐδὲν πλέον,
 τῆς ἡμετέρας ἡρωίδος κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ πε-
 ριοδείαν αὐτῆς. Πολὺ τις ὅμως ὀφείλει περὶ τού-
 του νὰ ἀμφισβῆλλῃ, ἀναγινώσκων τὰ περὶ τῆς
 ἐποχῆς ἐκεῖνης τοῦ βίου της ἀναγεγραμμένα παρ'
 αὐτῆς τε καὶ τῶν βιογράφων της.

Ἐπιστρέψασα μόνη ἐξ Ἰταλίας κατὰ τὸν Σεπ-

τέμβριον τοῦ ἔτους 1834, ἤρξατο, ὡς πρόην,
 μεταλλάσσουσα τὴν διαμονὴν αὐτῆς μεταξὺ Πα-
 ρισίων καὶ Nohant, συναισθανομένη δὲ νῦν εἴ-
 πέρ ποτε βαρὺν τὸν συζυγικὸν βίον, ἔνεκεν οὐ
 μόνον τῆς παντελοῦς πρὸς αὐτὴν ἀδιαφορίας τοῦ
 συζύγου της, ἀλλὰ καὶ τῶν παρεκτροπῶν αὐτοῦ,
 αἵτινες, καὶ τοὶ ἀδυσωπήτως παρὰ τῶν πλείστων
 βιογράφων τῆς Σάνδης καταδικαζόμεναι, δὲν
 πρέπει ὅμως οὐχ ἦτοον νὰ κριθῶσι λίαν αὐστηρῶς
 παρὰ τῶν ἀναλογιζομένων, ὅτι τὴν πρώτην εἰς
 αὐτὰς ἀφορμὴν παρέσχεν ἡ ἡμετέρα μυθιστοριο-
 γράφος, οὐ μόνον ἐγκαταλιποῦσα αὐτῇ πρώτῃ
 τὸν σύζυγόν της, ἀλλὰ καὶ σχέσεις συνάψασα
 οὐχὶ ἀρραιφνῶς ἀμώμου. Ἄν ἡ Κυρία Σάνδη
 ὑπῆρξε μεγάλη γυνὴ καὶ πεζογράφος διάσημος
 τῆς Γαλλίας ὃ δὲ Κ. Δυδεβάν ἀπλοῦς ἐπαρχιώ-
 της, τοῦτο οὐτ' ἐκεῖνης δικαιολογεῖ τὰς ἰδιοτρο-
 πίας οὐτε τούτου καθιστᾷ μάλλον ἀξιοκατάκρι-
 τὸν τὴν ἀνταπόδοσιν. Ὅπως δὲ ἡ Σάνδη ἔ-
 κρινεν, οὐ μόνον ἐξ ἑαυτῆς, ἀλλὰ καὶ κατ' εἰσή-
 γησιν ἰδίως τῶν περὶ αὐτὴν οἰκείων καὶ φίλων,
 ὅτι ὃ συζυγικὸς κλοιὸς εἶχε καταστῆ δι' αὐτὴν
 λίαν βαρὺς καὶ δυσφόρητος. Πρὸς ἀπόσεισιν δὲ
 τοῦ ζυγοῦ τούτου συνήθη ἡ πρώτη σχέσις καὶ
 γνωριμία μεταξὺ τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ ἐν Βούρ-
 γοις (Bourges) δικηγόρου Μιχαὴλ (Michel), ὃν
 ἀπεμνημόνευσε κατόπιν ἡ ἡρωὶς ἡμῶν ὑπὸ τὸ
 ψευδώνυμον Everard ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Βίου
 της. Διὰ τῆς δικανικῆς δὲ βοηθείας τοῦ δικα-
 κριμένου τούτου δικηγόρου κατώρθωσεν τέλος ἡ
 ἡρωὶς ἡμῶν μετὰ πολλὰς περιπετείας καὶ διε-
 τεῖς σχεδὸν περισπασμούς, νὰ διαταχθῇ ὑπὸ τοῦ
 δικαστηρίου ὃ ἀπὸ τοῦ συζύγου της χωρισμὸς
 κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1836. Καὶ κατῴρ-
 θωσεν μὲν νὰ καταλάβῃ καὶ κατοικήσῃ μετὰ τῶν
 τέκνων αὐτῆς τὸ κτῆμα τοῦ Nohant, νὰ ἀπαλ-
 λαγῇ δὲ προσέτι τῆς παρουσίας τοῦ Κ. Δυδε-
 βάν δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν παν-
 τοίων αὐτοῦ ἀργυρολογικῶν μηχανοβόρασματων,
 καὶ μόνον ὅτε μετὰ δύο ἔτη ἐπλήρωσεν αὐτῷ
 πενήκοντα ὄλας χιλιάδας φράγκων, πρὸς ἐξα-
 γοράν, ὡς διηγείται, τῶν δύο τέκνων της, ἅτινα
 εἶχεν ἐκεῖνος ἀπαγάγει διαρκούσης τῆς ἐν Ἐλ-
 βετιᾷ διαμονῆς τῆς Σάνδης, κατώρθωσεν αὐτῇ
 νὰ ἐλευθερωθῇ ἐντελῶς τῶν συζυγικῶν δεσμῶν.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

Ἔκδοσις τῆς ἐπιθεωρήσεως.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΣΑΒΕΛΛΑΣ ΚΑΙ Ο ΑΛΗ ΠΑΣΣΑΣ

Τῇ 1 ἰουλίου 1792 (ἔ.ν.) ἐστράτευσεν ὃ Ἀ-
 λη Πασσᾶς ἐξ Ἰωαννίνων μετὰ δεκαεπισχιλίων
 στρατιωτῶν. Ἰνα δὲ διαβουκολήσῃ τοὺς Σου-
 λιώτας, ἀπέφυγε κατὰ τὸ φαινόμενον πᾶσαν ἐ-
 πίθεσιν, προφρασιζόμενος ὡς ἀφορμὴν τῆς στρα-
 τεῖας αὐτοῦ τὴν τιμώρησιν τῶν ἀνησυχωνκα-

τοίκων του Ἀργυροκάστρου, ἀρνηθέντων πρὸ μικροῦ νὰ δεχθῶσι μίσην τινά, ἃν εἶχεν ἀποστείλει πρὸς αὐτούς. Ἐγραψε λοιπὸν πρὸς τοὺς δύο Σουλιώτας ὀπλαρχηγούς Μπότσαρη καὶ Τσαβέλλαν, λέγων εἰς αὐτούς ὅτι «τοὺς χαιρετᾷ καὶ τοὺς φιλεῖ τὰ μάτια», πανηγυρίζων τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν καὶ ἐξαιτούμενος τὴν σύμπραξίν των. Καὶ ὁ μὲν φρόνιμος Μπότσαρης δὲν ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα· ἀλλ' ὁ Τσαβέλλας ἐσαχηλεύθη καὶ προσῆλθεν εἰς τὸν Ἄλῃν μετὰ μικροῦ σώματος ἐβδομήκοντα ἐπιλέκτων. Ὁ Πασσᾶς ἐφάνη πραγματικῶς παρασκευαζόμενος νὰ στρατεύσῃ κατὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου. Μετὰ βραχείαν ὁμοῦ ἐκεῖσε πορείαν διέταξε νὰ σταθῶσιν, ἵνα στρατοπεδεύσων. Εὐθὺς δὲ ὡς ἀπέβαλον οἱ Σουλιῶται τὰ ὄπλα των, ἵνα ἀρχίσωσι τὰς πολεμικὰς αὐτῶν ἀσκήσεις, δρόμον καὶ ἄλλα, περιζώνοντες αὐτούς ὁ Ἄλῃς, δεσμεύει δι' ἀλύσεων, καὶ ἀπάγει οὕτως εἰς Ἰωάννινα. Δύο ἐξ αὐτῶν πίπτουσι μετ' ἀπεγνωσμένην ἄμυναν, τρίτος δὲ τις κατορθοῖ νὰ διαφύγῃ, καὶ διαπλεύσας ὑπὸ χάλαζαν σφαιρῶν τὸν Καλαμᾶν φέρει τῆς προδοσίας τὸ ἄγγελμα εἰς τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ. Οὕτω δὲ εὗρεν ὁ Πασσᾶς, ὅτε πράγματι ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Σουλίου, πάντα ἔτοιμα εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ. Ἀπελπισθεὶς νὰ κυριεύσῃ αὐτὸ διὰ τῆς βίας, κατέφυγε καὶ πάλιν εἰς στρατήγημα. Διέταξε νὰ φέρωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν Τσαβέλλαν, καὶ ἐπρότεινε αὐτῷ λαμπρὰς ἀμοιβὰς, εἴαν συγκατένευε νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν κατάκτησιν τοῦ Σουλίου, μεταξὺ δὲ ἄλλων καὶ νὰ διορίσῃ αὐτὸν διοικητὴν τῆς Ἀλβανίας, ἀπειλῶν, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως, νὰ ψήσῃ αὐτὸν ζῶντα. Ὁ Τσαβέλλας ἀπήντησεν, ὅτι μεμονωμένος αὐτὸς ἀρχηγός, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ τὰ ζητούμενα, ὑπέσχετο ὁμοῦ, ἂν τῷ ἐπετρέπετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς συμπατριώτας του, νὰ πράξῃ πᾶν ὅ, τι ὁ Ἄλῃς ἀπήτει. Ὁ Πασσᾶς συγκατένευσε εἰς τὰ προτεινόμενα, ὑπὸ τὸν ὄρον ὁμοῦ νὰ κρατήσῃ ὡς ὅμιρον τὸν δωδεκαετῆ τοῦ Τσαβέλλα υἱὸν Φῶτον.

Οὕτως ἀπελύθη καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Σούλι ὁ Τσαβέλλας. Συγκαλέσας εὐθὺς τοὺς ἀρχηγούς, ἐξέθηκεν αὐτοῖς τὰ σχέδια τοῦ Πασσᾶ καὶ τοὺς παρώτρυνε ν' ἀντιστῶσιν ἀνευδότης, χωρὶς νὰ συλλογισθῶσι τὴν οἰκογενεῖάν του. Ἄμα δ' ὡς ἐπεραιώθησαν αἱ ἀμυντικαὶ προπαρασκευαί, ἔγραψεν εἰς τὸν Πασσᾶν:

«Χαίρομαι ὅπου ἐγγέλασα ἕνα δόλιον· εἶμ' ἐνδῶ νὰ διαφεντεύσω τὴν πατρίδα μου ἐναντίον καὶ ἕνα κλέφτην σὺν κ' ἐσένα. Ὁ υἱός μου θέλει ἀποθάνει, ἐγὼ ὁμοῦ ἀπελπίστως θέλω τὸν ἐκδικήσω, πρὶν ἀποθάνω· κάποιος Τοῦρκος σὺν κ' ἐσένα θὰ ποῦν πῶς εἶμαι ἀσπλαγγγος πατέρας, μὲ τὸ νὰ θυσιάσω τὸν υἱόν μου διὰ τὸν ἰδικόν μου λυτρωμόν. Ἀποκρίνομαι, ὅτι ἂν ἐσὺ κέρρῃς τὸ βουόνν, θέλεις σκοτώσει καὶ τὸν υἱόν

μου μὲ τὸ ἐπίλοιπον τῆς φαμέλιας μου καὶ τοὺς συμπατριώτας μου· τότε δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἐκδικήσω τὸν θάνατόν τους· ἀμὴ ἂν νικήσωμεν, θέλει ἔχω καὶ ἄλλα παιδιά, ἢ γυναῖκα μου εἶναι νέα· εἴαν ὁ υἱός μου, νέος καθὼς εἶναι, δὲν μένει εὐχαριστημένος ν' ἀποθάνῃ διὰ τὴν πατρίδα του, αὐτὸς δὲν εἶναι ἄξιος νὰ ζήσῃ καὶ νὰ γνωρίζεται ὡς υἱός μου· ἔτσι. Προχώρησε λοιπὸν ἄπιστε· εἶμαι ἀνυπόμονος νὰ ἐκδικηθῶ, νὰ πιῶ τὸ αἷμά σου.

Ἐγὼ ὁ ὁμοσμένος ἐχθρός σου

ΚΑΠΕΤΑΝ-ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΣΑΒΕΛΛΑΣ.

Δικαίως ὀνομάζει ὁ Νήσοιρ θουκυδίδειον τὴν περὶ τῶν γεγονότων τούτων ἔκθεσιν τοῦ Περρόριου. Ἐδῶ βλέπει τις ἐπὶ τὸ παλαιὸν φρόνημα καὶ τὴν μεγαθυμίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐταπάρνησιν, ἄξιον νὰ προταθῇ ὡς παράδειγμα εἰς τὴν σημερινὴν ἀβρὰν καὶ εὐπαθῆ γενεάν· ἐδῶ ἀπαντᾷ τις μείζονα τῶν τοῦ Γουλλιέλμου Τέλλου, — ἂν δύναται νὰ παραβληθῇ ἢ ἰστορίᾳ πρὸς τὸν μύθον. Ὁ Φῶτος ἤχητ' ἄλλο τὸ Βελῆ, υἱὸς τοῦ Ἄλῃ, ὅστις τῷ ἀνεκείνωσεν, ὅτι κατὰ διαταγὴν τοῦ Πασσᾶ ἐμελλε νὰ τὸν ψήσῃ ζῶντα. «Δὲν σὲ φοβοῦμαι», ἀπήντησεν ὁ παῖς, «ὁ πατήρ μου θὰ μ' ἐκδικήσῃ». Τοιοῦτος ἥρωϊσμός ἐν τσοῦ· τῷ νεκρῷ ψυχῇ ἔτυψε βαθυτάτα τὸν Ἄλῃ Πασσᾶν· οὕτω δ' ἐφείσθη τῆς ζωῆς τοῦ Φῶτου, ὅστις ἐλευθερωθεὶς μετὰ τὸν πόλεμον, κηζήθη ἕξοχος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου ἥρωος.

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝ ΑΝΑΣΤΗΜΑ

Τίνα τὰ ἀκρότατα ὄρια τοῦ ἀνθρωπίνου ἀναστήματος; τίνας οἱ ὑψηλότατοι καὶ τίνας οἱ βραχυσωμότατοι τῶν ἀνθρώπων;

Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Βιλλαρμέ, αἵτινες πολὺ πλησιάζουσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἀνθρωπίνον ἀνάστημα ποικίλλει μεταξὺ 4 μέτρον 162 ὑποχλιόμετρον καὶ 4 μ. 787, ἐξ οὗ προκύπτει μέσος ὄρος 4 μ. 625· κατὰ δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ Βάιςβαχ δημοσιευθέντας πίνακας, ὁ ἀκριβὴς μέσος ὄρος εἶναι 4 μ. 610. Ἐὰν ὁμοῦ καταρτίσωμεν ἀναλογίαν βραζιζομένην ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου ὄρου τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ βραχέος ἀναστήματος ἀτόμων τινῶν, ἤτοι τοῦ ὑπὸ τοῦ Βίρχ καὶ τοῦ Βυρφῶν ἀναφερομένου νάνου, οὗ τὸ ἀνάστημα μόλις ἐφθασε τὰ 43 ὑπεκατόμετρα, καὶ τοῦ Φιλλανδοῦ ὅστις, κατὰ τὸν Sappey, εἶχεν ὕψος 2 μ. 83, προκύπτει τότε μέσος ὄρος 4 μ. 630. Ἐκ τῆς ἐπιπικνωτάτης τέλους ἐργασίας τοῦ κ. Γκούλδ, καταμετρήσαντος τὸ ἀνάστημα τῶν 1,250,000 στρατιωτῶν τῆς Ἀρκτικής Ἀμερικῆς, ἐξάγεται κατώτατος μὲν ὄρος ἀναστήματος 4 μ. 016, ἀπώτατος δὲ 2 μ. 095 καὶ μέσος 4 μ. 555, ἐλάττων δηλονότι τῶν προσημειωθέντων.

1. 1870. 2. 1871. 3. 1872. 4. 1873. 5. 1874.

Οἱ Ἐσκιμῶ, ὧν οἱ μὲν ἄνδρες ἔχουσιν ἀνάστημα 4 μ. 299, αἱ δὲ γυναῖκες 4 μ. 274, κατὰ τὸν Hearn de Paw, ἐθεωροῦντο ἐπὶ μακρὸν ὡς οἱ βραχυσωμότατοι πάντων. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ὁμοῦ γενομένων καταμετρήσεων φαίνεται ὅτι ὁ μέσος ὄρος τοῦ ἀναστήματος τῶν ἄρρένων Ἐσκιμῶ δὲν εἶναι κατώτερος τοῦ 4 μ. 585, καὶ ὅτι ὑπάρχουσι μάλιστα φυλαὶ αὐτῶν ὑψηλοῦ ἀναστήματος 4 μ. 708. Παρατηρεῖται δ' ὅτι καθ' ὅσον τις προχωρεῖ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἀπὸ τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Βαφρινεῖου πορθμοῦ μέχρι τῆς νήσου τοῦ ἀγίου Λαυρεντίου ἐν τῷ Βερικεῖ πορθμῷ, τὸ ἀνάστημα τῶν εἶναι βαθμυδὸν ὑψηλότερον, τούτο δ' ἀναμφιβόλως προέρχεται ἐκ τῆς ἐπιμιξίας αὐτῶν μετὰ τῶν Ἰνδῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

Ὅθεν οἱ Ἐσκιμῶ ἀνατρέπουσι τὴν θεωρίαν, καθ' ἣν ἐν τοῖς ψυχροῖς κλίμασιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι μικρόσωμοι. Ἴσως δ' οἱ κάτοικοι τῶν βορειοτάτων μερῶν ἐξελέφθησαν ὡς μικρόσωμοι ἐνεκ τῆς βαρέος καὶ εὐρυτάτου ἰματισμοῦ των. Ἡ αὐτὴ θεωρία, τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κλίματος ἐπὶ τοῦ ἀναστήματος ἐφηρμόσθη καὶ ἐπὶ τῶν Λαπώνων, ἀλλ' ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων καταμετρήσεων ἐξάγεται ὅτι μέσος ὄρος τοῦ ἀναστήματος τῶν μὲν ἀνδρῶν εἶναι 4 μ. 535, τῶν δὲ γυναικῶν 4 μ. 421. Ὅστε τὸ ἀνάστημα αὐτῶν εἶναι μὲν κατώτερον τοῦ μετρίου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ναννοφυές. Οἱ δὲ Πεσεραῖοι (κάτοικοι τῆς Γῆς τοῦ πυρὸς πρὸς τὸν ἀνταρκτικὸν πόλον), οἵτινες κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην εἶδει νὰ ὦσι βραχυσωμότατοι, ἔχουσι τούναντίον ἀνάστημα ἀνώτερον τοῦ μετρίου.

Βραχυσωμότατοί εἰσιν οἱ Βοσιμᾶνοι τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ὧν τὸ ἀνάστημα εἶναι κατὰ μέσον ὄρον κατώτερον τοῦ 4 μ. 400 δι' ἀμφοτέρω τὰ φύλα. Τούτοις πλησιάζουσι καὶ ἄλλοι μαῦροι τῆς Ἀφρικῆς, ὡς οἱ Ἀκκᾶς, ἔχοντες ὁμοῦ ἀνάστημα 4 μ. 400, κατὰ τὸν Σβάνφουρθ, καὶ οἱ Ὄβογκῶς, ὧν ὁ Chaillu καταμέτρησεν 6 γυναῖκας, ἐχούσας 4 μ. 428 καὶ ἕνα νέον, ἀναστήματος 4 μ. 371.

Ἐν Ὠκεανίᾳ τέλος ἐγένετο γνωστὴ ἐπ' ἐσχάτων ἑτέρα φυλὴ βραχυσώμων μαύρων, τῶν Νεγρίτες, εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ Ἰθαγενεῖς τῶν Φιλιππίνων νήσων, τοῦ Ἀνδαμᾶν καὶ τῆς χερσονήσου Μαλάκκας. Εἰσὶν ὁμοῦ καὶ οὗτοι ὑψηλότεροι τῶν Βοσιμᾶνων, οἵτινες ἀναντιρρήτως εἰσὶν οἱ βραχυσωμότατοι τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων.

Ἀφ' ἑτέρου οἱ Νορβηγοὶ ἐν Εὐρώπῃ, οἱ Κάρροι ἐν τῇ Νοτίᾳ Ἀφρικῇ, ἰνδικαί τινες φυλαὶ τῆς Ἀρκτικής Ἀμερικῆς, οἱ Πολυνήσιοι καὶ οἱ Παταγόνιοι τάσσονται μεταξὺ τῶν ὑψηλοτάτων. Τὰ πρωτεῖα δ' ἐν αὐτοῖς κατέχουσιν οἱ Πολυνήσιοι καὶ οἱ Παταγόνιοι. Αἱ τὴν Παταγονίαν οἰκοῦσαι φυλαὶ εἰσι πολυπληθεῖς· πρὸς βορρᾶν ἀπαντῶν-

ται οἱ Τεχουέλχοι, οἵτινες φαίνονται ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀραυκανιανὴν φυλὴν, οἱ Οὐλίχες, ὑψηλότεροι τῶν Ἀραυκανίων, ἀλλ' ἀσφόδριτοι πιθανῶς αὐτῶν· πρὸς νότον δὲ οἱ Τεχουέλχοι καὶ πάλιν, καὶ τέλος ἐν τῇ Γῇ τοῦ πυρὸς οἱ Πεσεραῖοι, κατατασσόμενοι καὶ οὗτοι εἰς τὴν ἀραυκανιανὴν φυλὴν.

Ἀπαντες οὗτοι διάγουσι νομαδικὸν βίον· αἱ ὄρδαί αὐτῶν ποιοῦσι συνεχεῖς ἐπιδρομὰς ἐπ' ἀλλήλους, ὥστε τυγχάνουσι πολλάκις ἐν χώρᾳ τινὶ φυλαὶ ἐπήλυδες. Πληροφορίας ἔχομεν μόνον περὶ τῶν Τεχουέλχων καὶ περὶ τινῶν ἄλλων ἰθαγενῶν τῆς Νοτίου Παταγονίας. Δὲν θὰ ἐπαναλάβωμεν βεβαίως ἐνταῦθα τὰ μυθεύματα τῶν πρώτων θαλασσοπόρων περὶ τοῦ κολοσσαίου αὐτῶν ἀναστήματος, καίτοι ὁ κ. Μαρτίνος δὲ Μουσσὸ εἶδε γίγαντας ἀληθῶς οὐχὶ παρὰ τοῖς Τεχουέλχοις, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν Οὐλίχων, οἵτινες ἐνίοτε ἐξαπλοῦνται μέχρι τοῦ Μαγελλανεῖου πορθμοῦ. Τὰς ὑπερβολὰς τῶν πρώτων θαλασσοπόρων κατέκρινε σφοδρότατα ὁ δ' Ὁρβινὸν, καίτοι ὁ κ. Ροσιᾶς ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ δ' Ὁρβινὸν εἶδε μόνον τοὺς οἰκοῦντας τὴν βορειοανατολικὴν ἀκτὴν τῆς Παταγονίας. Ἐκ τῶν μέχρι τῆς σήμερον συλλεγεῖσων καταμετρήσεων δυνάμεθα μετὰ τινος πιθανότητος νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ Τεχουέλχοι, οἵτινες ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων ἐτι συνεμίγησαν μετὰ πολλῶν ἄλλων φυλῶν, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ κ. Μορενώ, ἀριθμοῦσιν ἐν τοῖς προγόνους αὐτῶν καὶ φυλὴν τινα τεραστίου ἀναστήματος. Ὁ μέσος ὄρος τοῦ ἀναστήματος τῶν Παταγονίων, κατ' ἀξιοπιστοῦς περιηγητὰς, εἶναι 4 μ. 781.

Μικρὸν κατώτερος τοῦ τῶν Παταγονίων εἶναι ὁ μέσος ὄρος τοῦ ἀναστήματος τῶν Πολυνησίων, 4 μ. 762, κατὰ διαφόρους καταμετρήσεις· ἀλλὰ τοσοῦτον ἀσήμαντος εἶναι ἡ διαφορὰ, ὥστε εὐλόγως κλίνει τις νὰ πιστεύσῃ τὴν θεωρίαν, καθ' ἣν οἱ Πολυνήσιοι ἤλθον ἐξ ἀνατολῶν, ἢ τὴν ὑπὸ τοῦ Fitz-Roy ἀναφερομένην παράδοσιν, καθ' ἣν οἱ Παταγόνιοι ἤλθον ἐκ δυσμῶν.

Καθόλου δ' εἰπεῖν τὰ μὲν ὑψηλότερα ἀνάστημα, τὰ σημειωθέντα ὑπὸ περιηγητῶν καταμετρησάντων αὐτὰ, εἰσὶ 2 μ. 057 παρὰ τοῖς Παταγονίοις, τὰ δὲ βραχυτέρα 4 μ. 219 παρὰ τοῖς Βοσιμᾶνοις· κατὰ μέσον ὄρον 4 μ. 638. Ἄλλ' ἐπειδὴ πολλαὶ τῶν καταμετρήσεων τῶν περιηγητῶν στηρίζονται ἐπὶ τυχαίαν συναντήσεων, προτιμητέα τὰ γενικώτερα ἐξαγόμενα τῶν μέσων ὄρων, μὴ λαμβανόμενων ὑπ' ὄψιν τῶν ἐξαίρεσεων.

Ἀπὸ 4 μ. 780 παρὰ τοῖς Παταγονίοις ἢ 4 μ. 853 παρὰ τοῖς Σαμοέσις, κατὰ τὸν Λαπεύροϋζ, ὁ μέσος ὄρος κατέρχεται εἰς 4 μ. 351 παρὰ τοῖς Βοσιμᾶνοις· ἐξ ὧν προκύπτει γενικώτερος μέσος ὄρος 4 μ. 662, γενομένης τῆς ἀναλογίας μεταξὺ τῶν τελευταίων καὶ τῶν Σα-

μόνος, και 1 μ. 566 μεταξύ των Παταγονίων και των Βοσιμάνων. Οστε το μέσον ανάστημα του ανθρώπου είναι 1 μ. 600.

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΓ. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ*

ΜΑΡΤΙΟΣ

* Από Μαρτίου 'ποκάμισο κι' απ' Αύγουστο σιγκούνι.
 * Από του Μαρτίου δηλονότι αρχεται το θέρος και πρέπει να ενδύεται τις ελαφρά, εν ω από του Αύγουστου, πρὸς το ψυχρότερον τρεπομένου του καιρού, πρέπει να φορη βαρείας γούνας. Τὴν αὐτὴν ιδέαν ἐκφράζουσι και αἱ ἀκόλουθοι παροιμίαι :

* Από Μαρτίου καλοκαίρι κι' απ' Αύγουστο χειμῶνα.
 ἦ :
 * Από Μαρτίου καλοκαιριάζει, κι' απ' Αύγουστο χειμωνιάζει. και ἀντιθέτως :
 Μήτ' ὁ Μάρτης καλοκαίρι, μήτ' ὁ Αύγουστος χειμῶνα.
 * Ἐναι κοδικός (ἢ ἔνα χελιδόνι) δὲν κάνει ἄνοιξιν. και ἄλλως :
 * Ἐναι κοδικός τί' ἄνοιξιν νά κίμη ; και :
 Τὸ χελιδόνι δὲν φέρνει πάντα τὴν ἄνοιξιν. ἀπράλλακτος τὴ ἀρχαία :
 * Ἐὰρ χελιδὼν μία οὐ σημαίνεται.
 Λέγεται δὲ μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν μεμονωμένων ἐν ταῖς ιδέαις και ταῖς ἐργασίαις αὐτῶν και μὴδὲν κατορθούντων.—Χάριν περιεργίας σημειῶμεν ἐνταῦθα ὅτι μέσος χρόνος τῆς ἐπανόδου τῶν χελιδόνων εἰς τὰ παραθαλάσσια μέρη τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ 1 Μαρτίου* τοῦ δὲ κόκκυγος τὸ ἄσμα ἀκούεται τὸ πρῶτον περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνός.
 * Μάρτης βρέχει, ποτὶ μὴν πάψη.
 * Ὁφελιμώταται εἰς τὴν γεωργίαν αἱ κατὰ τὸν Μάρτιον βροχαί. Τὴν αὐτὴν παρατήρησιν και πολλὰ ἄλλα παροιμίαι ἐκφέρουσι :
 Μάρτης ἔβρεχε, θειστής ἐχαίρονταν. και :
 * Ἄν κίμη ὁ Μάρτης δυὸ νερά, κι' ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἔνα, Χαρά 'ς ἐκεῖνο τὸ γεωργὸ πῶγει πολλὰ σπαρμένα.
 ἦ :
 * Νὰ βρέξ' ὁ Μάρτης δυὸ νερά, κι' ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἔνα, νὰ ἰδῆς κουλούρια τὰ παιδικὰ και πῆτταις ἡ μανάδες κ' ὀψήλων κομμάματα οἱ κλεφτομυλωνάδες.
 * Μάρτης κλαψιάζει.
 Μεταφορικῶς, ἐκ τῶν συνεχῶν βροχῶν.

* Ὅταν ὁ Μάρτης εἶναι καλός, τοῦ χωριάτη ἡ κῆρη τὸ Μᾶη παντρεύεται.
 * Ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφαιρας κατὰ
 1. Περὶ τῶν μηνῶν Ἀπριλίου-Δεκεμβρίου ἰδὲ τὸν Δ' και Β' τόμον τῆς Ἑστίας.

τὸν Μάρτιον, ἐξήρηται ἡ τύχη πασῶν τῶν σπορῶν ὅταν δ' ἡ κατάστασις αὕτη πληροῖ πάσας τὰς ἀνάγκας τῆς γεωργίας, ὁ ἀγρότης, ἄφθονα ἀπολαμβάνων και εὐφορῶν, σπευδει νὰ υπανδρεύσῃ τὴν θυγατέρα του.

* Ὁ Μάρτης ὡς τὸ γιόμα τὸ ψοφᾷ και ὡς τὸ βράδυ τὸ βρωμάει.
 Διὰ τὸ εὐμετάβλητον τοῦ καιροῦ. Μέχρι τῆς μεσημβρίας ἐνίοτε ἐπικρατεῖ ψυχρός δριμύτατον, ἱκανὸν νὰ ἐπιφέρει θάνατον εἰς τὰ ζῶα, κατὰ τὸ ἕτερον δ' ἡμισυ τῆς ἡμέρας καύσων ἀφόρητος.
 * Ὅμοιοι εἰσὶ και αἱ ἀκόλουθοι παροιμίαι :
 Τὸ Μάρτη τὸ πρωὶ πηλά, και τὸ βράδυ χῶματα.
 * Ἐκ τῆς βροχῆς τὴν πρωίαν εἶναι πηλά, ἐν ᾧ μέχρι τῆς ἐσπέρας ὁ ἥλιος ἀποξηραίνει αὐτά.
 Μὴ σὲ γελάσ' ὁ Μάρτης τὸ πρωὶ, και χάσῃς τὴν ἡμέρα.
 * Ἡ κακοκαιρία τῆς πρωίας δὲν διαρκεῖ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.
 * Ὁ Μάρτης ὄρας κλαίει, ὄρας γελάει.
 Τὴν μίαν ὄραν ὁ καιρὸς εἶναι κακίστος και μετὰ μικρὸν μετατρέπεται εἰς εὐδιον.

* Τὰ λόγια του εἶναι στερεὰ ὡς τὸ Μαρτίου τὸ χιόνι, ὅπου τὸ βίχνει ἀπὸ βραδὺς κι' ὡς τὸ πρωὶ τὸ λυώνει.
 Μεταφορικῶς ἐπὶ ἀστάτων και μὴ ἐμμενόντων εἰς τὰς ὑποσχέσεις των.
 Τὸ Μάρτη ἀγαίς μὲ κίψανε, τοῦ Μᾶη τὰ μεσημέρια.

* Ὅπως κῆρη ἀκριθῆ, τοῦ Μάρτη ἥλιος μὴ τὴν ἰδῆ.
 Διότι πιστεύεται ὅτι ὁ καυστικός τοῦ Μαρτίου ἥλιος καθίστησι μελαγχροίνους τοὺς ἐκτιθεμένους εἰς τὰς ἀκτίνάς του. Ἐκ τούτου και δεισιδαιμονία ἐπεκράτησεν, ἄγνωστον πόθεν τὴν ἀρχὴν ἔχουσα, νὰ περιδένωσι περὶ τὸν τράχηλον ἢ τὸν δείκτην τῆς ἀριστερῆς χειρὸς ἐρυθρὰν κλωστήν μετὰ λευκῆς συνεστριμμένην και νὰ φέρωσιν αὐτὴν καθ' ὅλον τὸν μῆνα, νομίζοντες ὅτι οὕτως ἀποφεύγουσι τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλίου. Ἐτέρα παροιμία ἀποτρέπει νὰ κοιμᾶται τις κατὰ τὸν Μάρτιον προσθαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων :
 Τὸ Μάρτη εἰς τὸν ἥλιον νὰ μὴ κοιμηθῆς.
 * Ἄλλο δὲν μὲ ἐμάρανε, τῆς ἄνοιξιν τὸ κρόο.

* Ὁ κακὸς Μάρτης 'ς τὸν ἥλιο κι' ὁ καλὸς 'ς τὰ κάρβουνα.
 * Ὁφελιμον τὸ ψυχρός κατὰ τὸν Μάρτιον.
 * Τὸ Μάρτη φύλα τ' ἄχουρα, μὴ χάσῃς τὸ ζευγάρι* και φύλαγε και τὸ ψομί, μὴ χάσῃς τὸ κοπέλι.
 Διότι ἐνδεχόμενον τὸ ψυχρός νὰ καταστῇ δριμύτατον, ἀποκλείον πάντας ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των, και καθιστῶν ἀδύνατον τὴν προμήθειαν τροφῆς διὰ τὰ ὑποζύγια και τὸν ζυχογυιόν.

Ταυτόσημος εἶναι και ἡ ἐξῆς παροιμιακὴ ἐπίκλησις τοῦ Μαρτίου :

Μάρτης 'γδάρτης παλουκοκάρτης.
 και :
 Μάρτης 'γδάρτης και κακὸς παλουκοκάρτης. και ἄλλως :
 Μάρτης 'γδάρτης παλουκοκάρτης* τὰ παλὰ βώϊδα τὰ 'γδέρνει, τὰ θαμάλια τὰ μαθαίνει.
 και :
 Τὸ Μάρτη φύλα φύλαγε μὴν κίψης τὰ παλούκια.
 Αἱ παροιμίαι αὗται ἐξηγουνται δι' ἄλλῶν ἀνάλογος εἶναι και ἡ ἐπομένη :
 * Ὁ Μάρτης ἔβαλε τὴ γρηὴ μέτ' 'ς τὸ καζάνι, ἦτις ἀναφέρεται εἰς παραδόσιν κοινοτάτην, πλᾶσθισαν ἴσως ἐκ τοῦ δριμυτάτου ψύχους, ὅπερ ἐνίοτε ἐπέρχεται ἀποτόμως κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ Μαρτίου ἡμέρας. Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, γραιὸς τις ποιμενὶς τὴν τελευταίαν τοῦ μηνός τούτου ἡμέραν—εἶχε δὲ τότε ἡμέρας 30—νομίσασα ὅτι ἀπηλλάγη πλέον τοῦ κινδύνου, ἔν ἐκ τοῦ ψύχους και τῶν παγετῶν ἐφοβεῖτο, ἐξερῶνησε περιφρονητικῶς : « Πρίτσι, Μάρτη μου ! τὰ 'ξεγείμασα τὰ κατοικίγια μου ! » Ἄλλ' ὁ Μάρτιος ὀργισθεὶς ἐδανείσθη παρὰ τοῦ Φεβρουαρίου, ὅστις ἔκτοτε κουτσός ἀποκαλεῖται, μίαν ἔτι ἡμέραν, και ὑπερβολικὸν ψυχρός κατ' αὐτὴν ποιήσας, ἠνάγκασε τὴν γραιὴν νὰ κρυβῆ ὑπὸ τὸν μίγαν λέβητα, ἐν ᾧ ἐτυροκόμει, και εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην τὴν ἀπελίθωσεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπολιθωθέντος ἐπίσης ποιμνίου τῆς. Ἡ παράδοσις αὕτη εἶναι γνωστὴ οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ και ἐν Γαλλίᾳ, διότι μὲ ἐλαχίστας παραλλαγὰς ἀναφέρει αὐτὴν παλαιὸν τι προσηγιακὸν ποίημα.
 ***

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Κόκκοι τινὲς κοινοῦ νοός ἐν τῇ κεφαλῇ και μία μόνη σταγὼν ἐλέους ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀρκουσιν ἵνα καταστήσωσι τὸν κάτοχον αὐτῶν ἐπικὴ πρὸς τοὺς ἄλλους. (Κ* Swetchine).
 * Οἱ ἄνθρωποι φαίνονται μὴ ἐννοοῦντες τὴν ἀξίαν τοῦ πλοῦτου και τῆς ἰσχύος διότι ἀποδίδουσι πλεῖστον τοῦ δέοντος σεβασμὸν πρὸς τὸ πρῶτον, και ἧττον τοῦ δέοντος πρὸς τὸ ἕτερον. Ἡ αὐταπάρησις και ἡ πεποιθήσις εἰς ἑαυτὸν διδάσκουσι τὸν ἄνθρωπον νὰ πῖη ὕδωρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ φρέατος, νὰ ζυμῶνῃ ὁ ἴδιος τὸν ἄρτον του, νὰ μανθάνῃ και νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ ζῆσῃ καλῶς, και φειδωλῶς νὰ δαπανᾷ τὰ εἰς αὐτὸν περιελθόντα ἀγαθά. (Βάκων).
 * Ὁ θέλων παρὰ τῶν ἄλλων νὰ ἐπαινῆται οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐπαινῆ ἑαυτὸν. (Pascal).
 * Βαρέως νοσοῦσα πρέπει νὰ θεωρῆται ἡ κοινωνία ἐκείνη, ὅπου ἕκαστος ἀντὶ νὰ φροντίζῃ νὰ κάμῃ τὸ χρέος του σκέπτεται μόνον νὰ κάμῃ τὸν δρόμον του.

* Ἄν, τυχὸν, σιωπήσῃ ἄνθρωπος ἀκαταπαύστως περὶ ἑαυτοῦ ὀμιλῶν, οἱ παρεστώτες ὑποθέτουσιν ὅτι ἔπαυσε νὰ ὀμιλῇ ἵνα σκεφθῆ περὶ ἑαυτοῦ.

Η ΝΥΞ

Ποιητοῦ τινος οἱ στίχοι, γραφέντες ἐπὶ τοῦ ἐξαισίου ἀνδριάντος τῆς « Νυκτός », τοῦ Μιχαηλαγγέλου, ἐτελείοναν διὰ τῶν λέξεων τούτων « Καὶ κοιμωμένη, ὦ ξένη, ζῆ' ἂν δὲν τὸ πιστεύης, ἐξύπνισέ την, και σοῦ λαλεῖ. » Ὁ μέγας καλλιτέχνης ἀπεκρίθη ἐν ὀνόματι τῆς « Νυκτός » τὰ ἀκόλουθα :
 * Καί, μ' ἀρέσει νὰ κοιμῶμαι, νῶμαι μάλιστα λιθίνῃ ἕως ὅτου βασιλεύει ἀνομία και αἰσχύνῃ, Νὰ μὴ βλέπω, νὰ μὴ ἀκούω εὐτυχία μ' εἶν' μεγάλη. Δι' αὐτὸ μὴ μὲ 'ξυπνίσῃς, στή ζωὴ σου 'μίλει ἀγάλη !

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πληθυσμὸς τῆς ὑδρογείου σφαιρας.
 Κατὰ τὴν καταστατικὴν τοῦ Behm και Wagner ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑδρογείου σφαιρας ἀναβαίνει εἰς 4,432,917,000 κατοίκων ἐπὶ ἐπιφανείας 51,340,800 τετραγωνικῶν μιλίων, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ κατὰ μέσον ὄρον πρὸς 28 κατοίκους ἀνὰ τετραγωνικὸν μίλλιον. Διακροῦμενοι δὲ κατὰ τὰς πέντε ἡπείρους οἱ κάτοικοι τῆς γῆς ἔχουσιν ὡς ἐξῆς* ἡ Εὐρώπη 309,178,300, ἡ Ἀσία 824,548,500, ἡ Ἀφρική 199,921,600, ἡ Αὐστραλία και Πολωνασία 4,748,600, ἡ Ἀμερικὴ 85,519,800. Ἐκ δὲ τῶν κυριωτάτων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἡ Ῥωσσία ἔχει 71,730,980 κατοίκους, ἡ Γερμανία 42,723,242, ἡ Αὐστρουγγαρία 37,700,000, ἡ Γαλλία 36,402,921 και ἡ Μεγάλη Βρετανία 33,450,000.

Τηλεγραφικαὶ εἰκόνες.

* Ὁ κ. Φηλιξ Βοαζέν, διευθυντὴς τῆς Ἀστονομίας τῶν Παρισίων, ἐνήργησεν ἐσχάτως διὰ τοῦ ἀρμοδίου τῆς ἀστονομίας φωτογράφου δοκιμασίας τηλεγραφήσεως τῶν εἰκόνων τῶν ἀναζητουμένων κακούργων.
 * Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τηλεγραφήματος ἀφίεται κενὸς χώρος, προωρισμένος νὰ δεχθῆ τὴν φωτογραφικὴν εἰκὼνα τοῦ ἀναζητουμένου, αὕτη δὲ, μεγέθους περίπου ἐνὸς πενταπράγμου, διαβιβάζεται διὰ τηλεγραφικῆς συσκευῆς ἐπὶ τούτῳ ὀρισμένης. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ ἀνταποκρινόμενα τηλεγραφικὰ γραφεῖα ἔχουσι και αὐτὰ ὁμοίαν συσκευὴν.
 * Περὶ τὴν εἰκὼνα ἀναγράφονται πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀναζητουμένου και οἰοεὶ ἡ βιογραφία του.
 * Αἱ δοκιμασίαι ἐπέτυχον πληρέστατα. Τὸ πείραγμα εἶνε ὅτι διὰ πρῶτην δοκιμὴν ὁ κ. Βοαζέν.

1. Κ* 2 (1) κ. Μπ. Ε. Α. Σπρ.

ζεν παρεκάλεσε τὸν ὑπαστυνόμον κ. Γιακώβ νὰ στείλῃ τὴν φωτογραφίαν του. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἀνηγγέλλετο ἐκ Λυὸν ὅτι ἐφθασεν ἡ κεφαλὴ τοῦ ὑπαστυνόμου, ἐπέμπετο δὲ πάλιν ἐκείθεν ἡ κεφαλὴ καταχραστοῦ τινος ἐμπορικοῦ ὑπαλλήλου ἀποδράντος πρὸ δύο ὥρων. Ὁ κ. Βοαζεν διέταξεν εὐθὺς τοὺς κλητῆράς του νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν σταθμὸν πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ καταχραστοῦ.

Τὰ ἠλεκτρικὰ ὥρολόγια τῆς Ἀγγλίας.

Κέντρον τοῦ κανονιστικοῦ συστήματος τῶν δημοσίων ὥρολογίων τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας εἶνε τὸ γαλβανικὸν ὥρολόγιον τοῦ Ἀστεροσκοπείου τοῦ Γρήνουϊτς, ὅπερ εὐρίσκεται διηλεκτικῶς ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀστρονομικὰς ἐργασίας τοῦ ἀστεροσκοπείου καὶ κανονίζει τὰς κινήσεις τοῦ τε ἐξώθεν τοῦ ἀστεροσκοπείου τεθειμένου ὥρολογίου καὶ τῶν ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ Γρήνουϊτς καὶ ἐν τῷ σταθμῷ London Bridge. Πρὸς τοῦτοις τὸ ὥρολόγιον ἐκεῖνο κανονίζει ἅπαξ τῆς ἡμέρας τὸ ὥρολόγιον τῶν Ταχυδρομείων καὶ τὸ τοῦ πλατίου τοῦ Οὐεστμίνστερ, διαβιβάζει συνεχῶς τὴν ἀκριβῆ ὥραν εἰς τε τὸ κεντρικὸν τηλεγραφικὸν γραφεῖον καὶ τὰς διαφόρους τηλεγραφικὰς ἐταιρίας, κανονίζει τὰ ὥρολόγια τῶν σιδηροδρόμων, δρίζει τὴν ὥραν, καθ' ἣν θὰ ἐκपुरοσροτήσωσι τὰ κανόνια τοῦ Σηλήδς καὶ τοῦ Νηουκάστλ καὶ ἄλλα πολλὰ ἔτι κάμνει.

Καρροφύλλια.

Κατὰ τὸν κ. Ἀριστοτέλην Βαλαωρίτην τὰ περιφανῆ ὄπλα καρροφύλλια ὠνομάσθησαν οὕτω, διότι ἔφερον κεχαρκαγμένον ἐν κυκλοειδεῖ ζῶνῃ τὸ ὁμώνυμον εὐοσμον φυτὸν, ὅπερ καλοῦμεν καρροφύλλι. Ὁ κ. Κ. Σάθας ἐν τῷ πονηματίῳ αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφόμενῳ «Ἡ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐπανάστασις τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς» δὲν παραδέχεται τὸ ποιητικὸν τοῦτο βάπτισμα τοῦ ἀρματωλικοῦ πυροβόλου, διατεινόμενος ὅτι ὠνομάσθη καρροφύλλι ἀπὸ τοῦ ἐν Βενετίᾳ ὀπλοποιοῦ Carlo figlio (Καρόλου υἱοῦ.)

Ἄν σοῦ ἔξανερῆσθαι Λάμπρο,
ἔξανέρῃσθαι ἀπ' τῆν Ἄντρο.

Ἡ παροιμία αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὴν γνωστὴν παρὰ τὴν Ἄνδρον ναυμαχίαν τοῦ εὐκλεοῦς Λάμπρου Κατσώνη, καθ' ἣν ἠττήθη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν.

Εἰς ἈΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

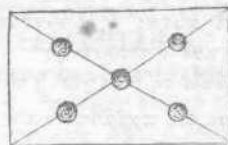
Γράμματα ἐπὶ συστάσει.

Τὰ ἐπὶ συστάσει παραδιδόμενα γράμματα ὑποβάλλονται εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ διπλασίου διὰ τὰ συνήθη γράμματα τέλους.

Γράμματα ἐπὶ συστάσει γίνονται δεκτὰ καὶ

ἀποστέλλονται μόνον εἰς τὰς ἐδρας τῶν ταχυδρομικῶν Γραφείων.

Τὰ ἐπὶ συστάσει γράμματα ἀποστέλλονται διὰ περικαλύμματος ἐσφραγισμένου διὰ πέντε σφραγίδων τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ δι' ἰσπανικοῦ κηροῦ τῆς αὐτῆς ποιότητος· αἱ σφραγίδες ἐπιτίθενται εἰς τρόπον ὥστε νὰ συγκρατῶσι καὶ τὰς τέσσαρας πτυχὰς τοῦ περικαλύμματος κατὰ τὸ ἐξῆς ὑπόδειγμα·

Τὸ σφράγισμα διὰ νομίσματος, διὰ σφραγίδος ἀνευ τύπου, ἢ διὰ δακτυλῆθρας ἀπαγορεύεται.

Τὰ ἐπὶ συστάσει γράμματα παραδίδονται εἰς χεῖρας τῶν ταχ. ὑπαλλήλων μίαν ὥραν πρὸ τῆς κανονισμένης πρὸς παραλαβὴν τῆς συνήθους ἐν γένει ἀλληλογραφίας.

Τὸ παραλαμβάνον τὰ πρὸς σύστασιν γράμματα ταχ. Γραφεῖον παραδίδει εἰς τὸν ἀποστολέα ἀπόδειξιν ἐκ διπλοτύπου βιβλίου.

Ἐν περιπτώσει ἀπωλείας γράμματος ἐπὶ συστάσει, μὴ προερχομένης ἐξ ἀνωτέρας δυνάμεως, ὁ συστήσας, ἢ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ ὁ ἐπιγραφόμενος, δικαιούται νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ δημοσίου, ὑπ' εὐθύνην, ἐνοσεῖται, τοῦ αἰτίου τῆς ἀπωλείας ταχυδρομικοῦ ὑπαλλήλου, 2ῶ δραχμὰς ὡς ἀποζημίωσιν.

Ἡ περὶ παραδόσεως τοῦ ἐπὶ συστάσει γράμματος ἔγγραφος ἀπαίτησις, γενομένη μετὰ παρέλευσιν δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς συστάσεως, δὲν παρέχει δικαίωμα ἀποζημιώσεως.

Ἡ ἀποζημιώσις δὲ διὰ τὰ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποστελλόμενα γράμματα εἶνε φρ. 50, ὅταν συμβῆ ἐν χώρᾳ, ἢς ἡ ἐσωτερικὴ νομοθεσία ἐπιτρέπει τὴν ἀποζημιώσιν ταύτην.

Τὸ πρὸς ἀποζημιώσιν δικαίωμα παραγράφεται μετὰ παρέλευσιν ἔτους ἀπὸ τῆς παραδόσεως τοῦ ἀπολεσθέντος ἐπὶ συστάσει ἀντικειμένου.

Ἡ ἐντὸς γραμμάτων συνήθων ἢ συστημένων ἀποστολὴ χρημάτων, τραπεζικῶν γραμματίων, ἢ ἄλλων πολυτίμων πραγμάτων ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου· ἐπομένως πᾶς ὁ ἀποστέλλων τοιαῦτα δὲν χεῖρει δικαίωμα ἀποζημιώσεως ἐν πάσῃ περιπτώσει.

Ἡ Ἀγγλία, αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὸ Βέλγιον δὲν χορηγοῦσιν ἀποζημιώσιν ἐπὶ ἀπωλείᾳ συστημένου ἀντικειμένου.¹

Ἐρωτηθεὶς φιλόσοφος τις, τί πρᾶγμα γράσκει τάχιστα τῶν ἄλλων; ἀπεκρίθη· «Ἡ δοθεῖσα χάρις.»

1. Ἐρ. ἐκ τῆς Ἐστ. τῶν ταχ. τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1877.